

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การเตรียมพร้อมเพื่อความมั่นคงทางการเงินสำหรับวัยเกษียณอายุ เป็นเรื่องสำคัญที่บุคคลควรให้ความสำคัญ เป็นการวางแผนไว้ล่วงหน้าเพื่อให้ช่วงชีวิตหลังเกษียณมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้านการเงิน ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าและทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเป็นแนวทางและกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเตรียมพร้อมเพื่อความมั่นคงทางการเงิน
 - 2.1.1 การเกษียณอายุ
 - 2.1.2 การวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ
 - 2.1.3 การบริหารสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค
 - 2.1.4 การบริหารความเสี่ยงและการประกัน
 - 2.1.5 การวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา
 - 2.1.6 การสร้างอิสรภาพทางการเงิน
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมเกษียณอายุ
 - 2.2.1 ความรู้ความเข้าใจการวางแผนทางการเงิน
 - 2.2.2 สังคมและ/หรือบุคคลใกล้ชิด
 - 2.2.3 วัฒนธรรมองค์กร
 - 2.2.4 สวัสดิการองค์กร
 - 2.2.5 ภาวะทางเศรษฐกิจ
 - 2.2.6 นโยบายภาครัฐสนับสนุนด้านการออม
- 2.3 งานวิจัยเกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเตรียมพร้อมเพื่อความมั่นคงทางการเงิน

การเตรียมพร้อมเพื่อความมั่นคงทางการเงิน เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งอธิบายเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี การเกษียณอายุ การวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ การบริหารสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค การบริหารความเสี่ยงและการประกัน การวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และการสร้างอิสรภาพทางการเงิน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 การเกษียณอายุ

ตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2494 ในมาตรา 19 ในประเทศไทย กฎหมายที่ระบุการอายุเกษียณ หมายถึง “ข้าราชการซึ่งมีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ เป็นอันพ้นจากราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณ” และตามพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 คือ ให้พ้นจากหน้าที่ในวันที่มีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ ตามพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2520

ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2520 ตามที่แก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว คือ ให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อสิ้นปีงบประมาณ

การเกษียณอายุ (Retirement) หมายถึง การที่บุคคลต้องออกจากงานที่ทำ เนื่องจากบุคคลนั้นทำงานมาจนครบอายุสูงสุดในการทำงาน ส่วนใหญ่บุคคลจะเกษียณอายุเมื่ออายุประมาณ 60-65 ปี และยังพบว่าบุคคลมีการเกษียณอายุก่อนถึงวัย (Early retirement) คือ การที่บุคคลเกษียณอายุการทำงานก่อนถึงอายุ 60 ปี (ศิริสุข อินละคร, 2548: 183)

2.1.1.1 รูปแบบการเกษียณอายุ

จินณรัตน์ วราบุญนาคริรมย์ (2558: 10) โดยแบ่งรูปแบบของการเกษียณอายุออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) การเกษียณอายุการทำงาน (Retirement) คือ เป็นเงื่อนไขการพ้นสภาพการทำงาน หรือเป็นการสิ้นสุดสัญญาจ้าง มักจะกำหนดหลักเกณฑ์จากอายุของพนักงานเป็นสำคัญ เช่น อายุครบ 55 ปี หรือ 60 ปีบริบูรณ์

2) การเกษียณอายุก่อนกำหนด (Early Retirement) คือ การที่ต้องพ้นสภาพการเป็นพนักงานก่อนระบียบข้อบังคับของการเกษียณอายุ อาจจะมีสาเหตุมาจากหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ มีโครงการร่วมใจจากเพื่อลดค่าใช้จ่ายขององค์กร หรือการปรับลดขนาดกิจการรวมถึงพนักงานอาจจะมีปัญหาส่วนตัว ปัญหาสุขภาพและอื่น ๆ

ทั้งนี้ ในภาคเอกชนไม่มีการกำหนดอายุเกษียณอย่างเป็นทางการ ขึ้นอยู่กับข้อตกลงของแต่ละองค์กร แต่ในกลุ่มอาชีพอื่น ๆ นั้น อายุเกษียณยังคงกำหนดที่ 60 ปี ซึ่งการกำหนดอายุเช่นนี้ เป็นการเกษียณอายุโดยการบังคับ ไม่ใช่การเกษียณอายุโดยความสมัครใจที่อายุ 60 ปี เป็นเกณฑ์เกษียณอายุของประเทศไทยที่ใช้สำหรับการทำงานในภาครัฐราชการ รวมถึงใช้กำหนดลูกจ้างเช่นกัน ตามราชกิจจานุเบกษาหน้า 9 เล่ม 134 ตอนที่ 88 ลงวันที่ 31 สิงหาคม 2560 มาตรา 6 เพิ่มความต่อเป็น มาตรา 118/1 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2561 มาตรา 118/1 การเกษียณอายุตามที่นายจ้างและลูกจ้างตกลงกันหรือตามที่นายจ้างกำหนดไว้ ให้ถือว่าเป็นการเลิกจ้างตามมาตรา 118 วรรคสอง ในกรณีที่มิได้มีการตกลงหรือกำหนดการเกษียณอายุไว้ หากมีการตกลงหรือกำหนดการเกษียณอายุไว้เกินกว่าหกสิบปี ให้ลูกจ้างที่มีอายุครบหกสิบปีขึ้นไปมีสิทธิแสดงเจตนาเกษียณอายุได้ โดยให้แสดงเจตนาต่อนายจ้างและให้มีผลเมื่อครบสามสิบวันนับแต่วันแสดงเจตนา

องค์กรที่เป็นทางการที่อยู่ในระบบ เช่น หน่วยงานราชการได้กำหนดการเกษียณอายุตามกฎหมายคือ อายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ ถึงสิ้นปีงบประมาณ และมีอายุที่เริ่มรับบำนาญหรือเกิดสิทธิได้ตั้งแต่ 50-60 ปีบริบูรณ์ ส่วนภาคเอกชนไม่มีการกำหนดไว้โดยกฎหมาย (อาจขึ้นอยู่กับการระบุในสัญญาจ้างโดยนายจ้าง) แต่มีการกำหนดอายุเกิดสิทธิในการเกษียณอายุ ตั้งแต่อายุ 55 ปี บริบูรณ์เป็นต้นไป อ้างอิงจากกองทุนประกันสังคม ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังตารางที่ 2.1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 อายุเกษียณ อายุที่เริ่มรับบำนาญ และอายุเกิดสิทธิ

ภาคการจ้างงาน	ภาคที่เป็นทางการ/ในระบบ		ภาคที่ไม่เป็นทางการ/ นอกระบบ (ภาคเกษตร ธุรกิจส่วนตัว ฯลฯ)
	ภาครัฐ/ราชการ	ภาคเอกชน	
อายุเกษียณที่เป็น ทางการ (ตามกฎหมาย)	อายุครบ 60 ปี บริบูรณ์	ไม่มีการกำหนดไว้โดย กฎหมาย (อาจขึ้นอยู่กับ การระบุในสัญญาจ้าง โดยนายจ้าง)	ไม่มีการกำหนดไว้โดย กฎหมาย
อายุที่เริ่มรับบำนาญ/ อายุเกิดสิทธิฯ กรณี ชราภาพ	ตั้งแต่อายุ 50-60 ปี บริบูรณ์	ตั้งแต่อายุ 55 ปี บริบูรณ์ (กองทุนประกันสังคม)	ไม่มีการกำหนด (เนื่องจาก ไม่มีระบบบำนาญหรือ ไม่ครอบคลุมภายใต้ระบบ ประกันสังคม)

ที่มา: เฉลิมพล แจ่มจันทร์ (2555)

2.1.1.2 การเตรียมความพร้อมสำหรับผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักประสบปัญหาในการใช้ชีวิตกับครอบครัวหรือคนรู้จัก ผู้สูงอายุบางรายอาจโชคร้ายถูกรบกวนหรือทอดทิ้ง โดนทำร้ายร่างกายจนได้รับบาดเจ็บส่งผลต่อจิตใจ และ อาจถูกนำไปแสวงหาประโยชน์จากความน่าสงสารด้วยช่องทางต่าง ๆ ที่ผิดกฎหมาย หรือแม้แต่ การไม่ได้รับความดูแลเอาใจใส่จากลูกหลาน ซึ่งปัญหาเหล่านี้เห็นอยู่ทั่วไป และยังพบว่ามีรายงาน สถานการณ์ผู้สูงอายุตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2560) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุ กล่าวว่าในปี 2560 ประเทศไทยมีประชากร สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป 11 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 17 ของประชากรทั้งหมด 65.5 ล้านคน ประเทศไทย กำลังมีอายุสูงขึ้น คาดประมาณว่าอีกไม่เกิน 4 ปีข้างหน้า ประเทศไทยก็จะเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่าง สมบูรณ์ เมื่อมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไปสูงขึ้นถึงร้อยละ 20 จำนวนประชากรสูงอายุใน ประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุที่ “คลื่นประชากรรุ่นเกิดล้าน” ซึ่งเกิดในช่วงปี 2506-2526 กำลังเคลื่อนตัวกลายเป็นผู้สูงอายุอีก 20 ปีข้างหน้า ประเทศไทยจะมีประชากรสูงอายุมากถึง 20 ล้านคนและที่สำคัญคือกลุ่มประชากรสูงอายุวัยช่วงปลายอายุ 80 ปีขึ้นไปจะเพิ่มขึ้นอย่างมากจาก 1.5 ล้านคนในปี 2560 เป็น 3.5 ล้านคนในอีก 20 ปีข้างหน้า

2.1.1.3 ภาครัฐกับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมสูงวัย

การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมสูงวัยสำหรับภาครัฐ โดยสุรพงษ์ มาลี (2561: 9-11) กล่าวว่า ภาครัฐมีจำนวนข้าราชการที่มีอายุมากกว่า 50 ปี มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น และจะ เกษียณอายุราชการเป็นจำนวนมากในช่วง 10 ปีข้างหน้า โดยการกำหนดทิศทางและนโยบายเกี่ยวกับ กำลังคนภาครัฐสูงอายุ ในยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ได้ กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับ “การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต” โดยเฉพาะ

“ช่วงวัยสูงอายุ” มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังในการขับเคลื่อนประเทศ ส่งเสริมให้มีการทำงานหลังเกษียณ ผ่านการเสริมทักษะการดำรงชีวิตในการหารายได้ แผนการปฏิรูปประเทศด้านสังคม ได้กำหนดให้มีการขยายอายุเกษียณราชการจาก 60 ปี เป็น 63 ปี

สรุปจากที่กล่าวเบื้องต้น สำหรับการเกษียณอายุคือ การที่บุคคลหยุดทำงานหรือสิ้นระยะเวลาเมื่ออายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ ณ สิ้นปีงบประมาณ ซึ่งถ้าประชากรที่ทำงานในหน่วยงานราชการจะได้รับสิทธิคือ บำเหน็จบำนาญ แต่ประชากรที่ทำงานในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจจะได้รับสิทธิในวันเกษียณอายุคือกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เช่นนั้นแล้วการเตรียมรับมือกับวัยเกษียณที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตจึงเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็น ซึ่งจากข้อมูลรายงานสถิติผู้สูงอายุข้างต้นเป็นตัวเลขที่สูงหากประชากรรอการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเดียวกจะเป็นทางเลือกที่ไม่มั่นคง และอาจจะไม่เพียงพอด้วยหลายปัจจัย ดังนั้นจึงควรเตรียมพร้อมด้านการเงินและด้านต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตสำหรับตัวเองในวัยเกษียณอายุ เพื่อส่งผลให้ในวัยเกษียณอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี

2.1.2 การวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ

สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2562ข: เว็บไซต์) อธิบายว่า การวางแผนการเงิน หมายถึง กระบวนการในการประเมินและปรับปรุงเพื่อให้เกิดฐานะการเงินที่มั่นคง การศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องและการตัดสินใจของแต่ละบุคคล การวางแผนทางการเงินจะเกี่ยวข้องกับการจัดหาทรัพยากร “เงิน” เช่น การออม การลงทุน ตามเป้าหมายของบุคคล เพื่อการยกระดับหรือสร้างมาตรฐานสำหรับการดำรงชีวิตในอนาคตที่สูงขึ้น และมีความมั่นคงในชีวิต

ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ด้านตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2553) ได้กล่าวว่า การวางแผนเพื่อเกษียณ หมายถึง การวางแผนการลงทุนในระยะปานกลางถึงระยะยาว เพื่อการลงทุนในหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ลงทุนสามารถมีเงินสำหรับใช้จ่ายอย่างสุขสบายหลังวัยทำงาน หากไม่ได้ทำงานแล้วผู้ลงทุนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพึ่งพิงเงินทองจากเงินออมที่สะสมมาในวัยทำงาน

ธิดารัตน์ อติชาตินันท์ และแพรวพรรณ มังคลา (2554) กล่าวว่า การวางแผนการเงิน เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมสำหรับวัยเกษียณมีได้หลายรูปแบบ เพราะเป้าหมายของการออมและความต้องการในการใช้เงินหลังการเกษียณอายุของแต่ละบุคคลนั้นไม่เท่ากัน บางรายเลือกที่จะออมไว้ในธนาคาร และบางรายเลือกลงทุนในสินทรัพย์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเสี่ยงและผลตอบแทนจากการออมและการลงทุนในรูปแบบที่แตกต่างกัน

ทราวยทอง เลิศเปียง (2557:17) ได้ให้ความหมายของ การวางแผนทางการเงินว่าเป็นเครื่องมือที่นำชีวิตไปสู่ความมั่นคงทางการเงิน ซึ่งควรเริ่มจากการปลูกฝังนิสัยการออม และการใช้จ่ายอย่างสมเหตุสมผลตั้งแต่วัยอายุน้อย ๆ เพื่อสร้างวินัยทางการเงิน เมื่อเข้าสู่วัยทำงานจำเป็นต้องรู้วิธีการวางแผนการจัดสรรรายได้ ให้เพียงพอกับการออมเงินตามเป้าหมายและรายจ่ายต่าง ๆ

วิสิฐ ดันติสุนทร (2562: เว็บไซต์) กล่าวว่า การมีชีวิตที่สุขสบายและมีหลักประกันทางการเงินที่มั่นคงในอนาคต จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนการเงินที่ดี เมื่อความเปลี่ยนแปลงในสถานะเศรษฐกิจ การเงิน และสิ่งแวดล้อม ยิ่งทำให้การวางแผนการเงินเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้รับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้ ควรวางแผนตั้งแต่วัยเริ่มทำงานไปจนถึงวัยเกษียณ เริ่มจากการวางแผนการออม

เงินในครอบครัว การมีบ้านที่อยู่อาศัย การทำประกันชีวิต การลงทุน รวมทั้งการวางแผนประหยัดภาษี และวางแผนระยะยาวเพื่อการเกษียณ

นันทิศา วัฒนประภา (2559: 12) การวางแผนการเงิน หมายถึง แนวทางในการเตรียมความพร้อมด้านการเงินเพื่อไปสู่เป้าหมายทางการเงินที่มั่นคง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (สุรشنا ช่วยรอดหมด 2560: 47; อ้างอิงจาก เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2551: 60-61) ได้อธิบายว่า การวางแผนทางการเงินเป็นวิธีการที่ช่วยเตรียมความพร้อมและนำชีวิตไปสู่ความมั่นคงทางการเงิน ซึ่งควรเริ่มตั้งแต่วัยหนุ่มสาว จากโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป หน้าที่การงานที่ทำอยู่อาจไม่มั่นคงพอที่จะยืนยันได้ว่า มีเงินเพียงพอที่จะใช้จ่ายหลังการเกษียณ หรือการช่วยเหลือจากสวัสดิการสังคมที่อาจไม่เพียงพอ ทำให้หลังการเกษียณตกอยู่ในช่วงเวลายากลำบากของชีวิต

จากที่กล่าวเบื้องต้นสรุปได้ว่า การวางแผนการเงินเพื่อเกษียณ เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนหรือวิธีการเตรียมพร้อมเพื่อวัยเกษียณอายุของบุคคล ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายด้านการเงินที่มั่นคงในชีวิตวัยเกษียณของบุคคล โดยมีการวางแผนการออมและการลงทุน ในระยะปานกลางถึงระยะยาวในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครื่องมือหรือขั้นตอนที่บุคคลควรจัดลำดับความสำคัญโดยการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน หรือเป้าหมายที่ต้องการเพื่อที่จะได้ดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จนั้น ๆ

2.1.2.1 กระบวนการวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ

กระบวนการในการวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณให้บุคคลบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ต้องการ มี 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้ (ศิรินุช อินละคร, 2548: 2-4)

1) ประเมินฐานะการเงิน สิ่งสะท้อนฐานะทางการเงินที่แท้จริงของบุคคลไม่ใช่สินทรัพย์ที่มีอยู่ แต่เป็น “ความมั่งคั่งสุทธิ” ซึ่งสามารถประเมินได้โดยการจัดทำบัญชีสินทรัพย์และหนี้สิน โดยพิจารณาจากรายได้ ค่าใช้จ่าย สินทรัพย์ ภาระหนี้สิน รวมทั้งเงินออมที่มีอยู่ในปัจจุบันแล้วนำมาคำนวณตามสูตร (สินทรัพย์ - หนี้สิน) = มั่งคั่งสุทธิ

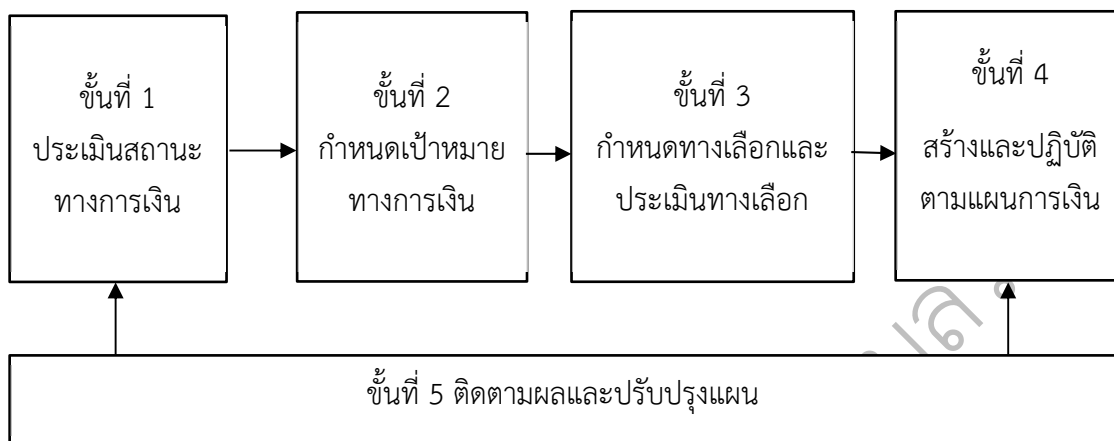
2) กำหนดเป้าหมายทางการเงิน ควรมีการตั้งเป้าหมายและกำหนดเวลาเพื่อไปถึงเป้าหมาย รวมถึงการจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมายให้สอดคล้องกับความสามารถทางการเงินในช่วงเวลานั้นเช่น หากในปัจจุบันมีรายได้น้อยหรือภาระด้านการเงิน อาจปรับแผนเป้าหมายที่ไม่สำคัญออกไป เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่สำคัญหรือเร่งด่วนก่อน และกำหนดสิ่งที่จำเป็นต้องเป็นเป้าหมายลำดับต้นและสิ่งที่อยากได้เป็นลำดับรอง

3) กำหนดทางเลือกและประเมินทางเลือก ควรมีการจัดทำแผนการบริหารเงินและทรัพย์สินต่าง ๆ เช่น ใช้จ่ายเงินอย่างไร หารายได้เพิ่มเติมจากแหล่งอื่น ๆ หรือนำไปลงทุนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยต้องจัดสรรระยะเวลาของแผนให้สัมพันธ์กับรายได้และภาระทางการเงิน เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

4) สร้างและปฏิบัติตามแผนการเงิน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือความมุ่งมั่นและมีวินัย เพราะหากขาดการปฏิบัติอาจไปไม่ถึงเป้าหมาย

5) ติดตามผลและปรับปรุงแผนอย่างสม่ำเสมอ และปรับแผนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ก็จะทำให้เกิดวินัยทางการเงินและมีความมั่นคงทางการเงิน

จึงสามารถอธิบายกระบวนการในการวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณโดยมี 5 ขั้นตอน ได้ดังภาพที่ 2.1 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2.1 กระบวนการในการวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ

ที่มา: ศิริรุช อินละคร (2548: 4)

2.1.2.2 รูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อเกษียณ

การศึกษารูปแบบการวางแผนการเงินเพื่อเกษียณแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการออมและด้านการลงทุน

1) ด้านการออม

วิไลลักษณ์ เสรีตระกูล (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1-12, 2559: 23; อ้างอิงจาก วิไลลักษณ์ เสรีตระกูล, 2557: 306) ให้ความหมายพฤติกรรมการออม หมายถึง การแบ่งเงินรายได้ส่วนหนึ่งไว้สำหรับการใช้จ่ายในอนาคต

ลิศรา เตชะเสริมสุขกุล (2558: 204-222) กล่าวว่า การวางแผนการออมเพื่อการเกษียณต้องประมาณการจำนวนเงินที่ต้องใช้ตลอดชีวิตหลังการเกษียณ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1.1) การกำหนดอายุเกษียณเพื่อที่จะทราบระยะเวลาที่ต้องออมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวางแผนเพื่อเกษียณ

1.2) ประมาณระยะเวลาการใช้จ่ายหลังเกษียณ เพื่อทราบว่าอนาคตต้องใช้เงินหลังเกษียณเป็นเวลากี่ปี โดยอาจใช้อายุเฉลี่ยของคนไทยเป็นเกณฑ์ในการคำนวณ

1.3) ประมาณการค่าใช้จ่ายหลังเกษียณ โดยประเมินจากแบบแผนการดำเนินชีวิต การใช้จ่ายในการดำรงชีพ ประมาณเป็นรายเดือนแล้วคำนวณเป็นรายปี การประมาณการค่าใช้จ่ายหลังเกษียณนี้ มีปัจจัยเรื่องเงินเฟ้อเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้นทุกปี

1.4) ประมาณรายได้หลังเกษียณ เช่น เงินบำเหน็จบำนาญ เงินรับจากกองทุนประกันสังคม กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ รายได้จากการลงทุน และการประกันชีวิต ฯลฯ

1.5) การจัดทำแผนออมเพื่อการเกษียณ ประมาณการค่าใช้จ่ายและรายได้หลังเกษียณรู้ว่าต้องเก็บเงินเพิ่มอีกเท่าไร และสามารถวางแผนการออมการลงทุนอย่างเหมาะสม

ดังนั้น หากภาครัฐจัดให้มีช่องทางการเข้าถึงหลักประกันทางสังคมด้านการชราภาพของประชาชนทุกกลุ่มอาชีพอย่างทั่วถึง สิ่งที่สำคัญคือการที่ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างหลักประกันทางรายได้ที่จะใช้ในช่วงชีวิตวัยชรา และมีการออมเงินระยะยาวเพื่อรักษาคุณภาพชีวิตที่ดีหลังเกษียณ ซึ่งมีช่องทางการออมเป็นแบบสมัครใจ หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงรูปแบบการออมที่เหมาะสม เพื่อสะสมเงินออมอย่างต่อเนื่อง อธิบายได้ดังตารางที่ 2.2 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.2 ความครอบคลุมของระบบบำนาญปัจจุบัน

Pillar	ข้าราชการ/พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	แรงงานในระบบ	แรงงานนอกระบบ
Pillar 0	ระบบบำนาญแบบเดิม (ข้าราชการ)	เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
Pillar 1	-	กองทุนประกันสังคม (มาตรา 33 และ 39)	-
Pillar 2	กองทุนบำเหน็จบำนาญ ข้าราชการ (ข้าราชการ)	-	-
Pillar 3	กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (พนักงานรัฐวิสาหกิจ)	กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ	กองทุนประกันสังคม (มาตรา 40) กอช. (อยู่ระหว่างแก้ไขกฎหมาย กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ)

ที่มา: สุภาณี จันทรมาศ และนพพร วิริยานุพงศ์ (2562: เว็บไซต์)

จากตารางที่ 2.2 บุคลากรที่รับราชการจะได้รับสิทธิกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) ส่วนพนักงานรัฐวิสาหกิจจะได้รับสิทธิกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ แรงงานในระบบ เช่น พนักงานบริษัทเอกชนได้รับความคุ้มครองให้ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และกองทุนประกันสังคม กองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับแรงงานนอกระบบ ได้สิทธิในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเช่นเดียวกัน รวมถึงกองทุนประกันสังคม และกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ

จากที่กล่าวเบื้องต้น สำหรับการวางแผนการออมเงินเพื่อเกษียณ ลักษณะการออมมีหลายรูปแบบทั้งการออมภาคบังคับและการออมภาคสมัครใจ ดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 รูปแบบการออมภาคบังคับและภาคสมัครใจ

การออมภาคบังคับ	การออมภาคสมัครใจ
- กองทุนประกันสังคม	- กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (PVF)
- กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ	- กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF)
	- การออมส่วนบุคคล ประกันชีวิต เงินฝาก กองทุนรวม

ที่มา: พิไล เลิศพงศ์พิรุฬห์ (2561: 155-165)

จากตารางที่ 2.3 รูปแบบการออมภาคบังคับเพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตหลังเกษียณ สำหรับข้าราชการคือ ออมในกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ และบุคลากรที่มีใช้ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างคือ ออมในรูปแบบของกองทุนประกันสังคม และการออมภาคสมัครใจหากเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจออมในรูปแบบของกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ และการออมส่วนบุคคลนั้นอาจอยู่ในรูปแบบของเงินฝากกับธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์ออมทรัพย์ บริษัทประกันชีวิต และกองทุนรวม เป็นต้น

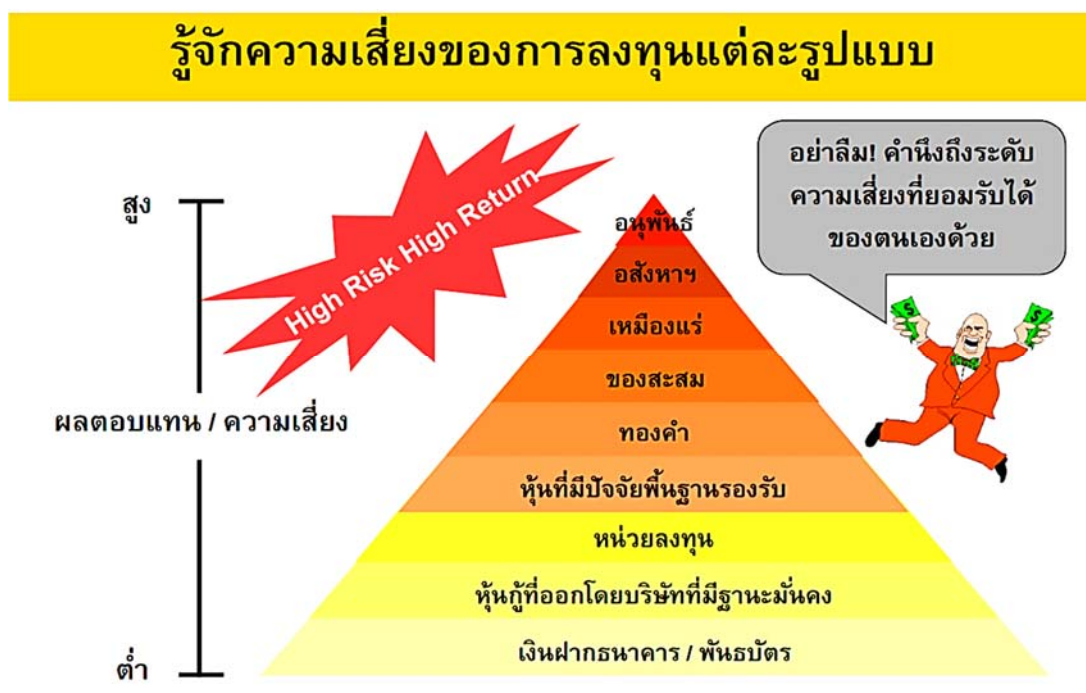
2) ด้านการลงทุน

การลงทุน คือ การจัดสรรเงินออมในรูปแบบการลงทุนสำหรับการวางแผนเพื่อการเกษียณมีมากมายหลายวิธี เช่น การฝากธนาคาร ลงทุนในหุ้นกู้ หุ้นสามัญ กองทุนรวม และอสังหาริมทรัพย์ไว้เพื่อปล่อยให้เช่า แต่ละรูปแบบจะให้ผลตอบแทนและความเสี่ยงแตกต่างกัน ผู้วางแผนเพื่อการเกษียณจะตัดสินใจนำเงินที่ออมมาลงทุนในรูปแบบใด ลิศรา เตชะเสริมสุขกุล (2558: 204-222) ได้อธิบาย เกี่ยวกับปัจจัย 5 ประการ ดังนี้

2.1) อุปนิสัยของผู้ลงทุน บุคคลจะมีอุปนิสัยความพอใจที่จะเสี่ยงในการลงทุนในสินทรัพย์แตกต่างกัน ถ้าเป็นผู้ที่ไม่ชอบเสี่ยงมากมักจะเลือกลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความระดับความเสี่ยงน้อยที่สุด เช่น หุ้นกู้ พันธบัตรรัฐบาล เป็นต้น

2.2) ขนาดของจำนวนเงินที่ลงทุน บุคคลสามารถลงทุนได้หรือมีกฎเกณฑ์กำหนดไว้ในบางประเภทมีการกำหนดเงินลงทุนไว้ขั้นต่ำเช่น มูลค่าการซื้อขายกองทุนรวม RMF ขั้นต่ำ 1,000 บาท และพันธบัตรรัฐบาลหน่วยละ 10,000 บาท ดังนั้นบุคคลที่จะวางแผนเกษียณที่มีจำกัดมีทางเลือกน้อยกว่าผู้ที่มีความพร้อมด้านการเงินสำหรับการลงทุนที่มากกว่า

2.3) ผลตอบแทนที่คาดหวังและความเสี่ยงในการลงทุน เนื่องจากการลงทุนในสินทรัพย์แต่ละประเภทมีความเสี่ยงและผลตอบแทนที่แตกต่างกัน โดยความเสี่ยงและผลตอบแทนที่คาดหวังจะมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกล่าวคือ สินทรัพย์ที่ให้ผลตอบแทนที่คาดหวังสูงจะมีความเสี่ยงสูง และสินทรัพย์ที่ลงทุนให้ผลตอบแทนที่คาดหวังต่ำจะมีความเสี่ยงต่ำ ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 ความเสี่ยงและผลตอบแทนที่คาดหวังของการเลือกลงทุนรูปแบบต่าง ๆ

ที่มา: ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2562: เว็บไซต์)

2.4) สภาพคล่องของเงินลงทุน หลักทรัพย์ที่เลือกลงทุนจะมีความคล่องตัวในการซื้อขาย หรือเปลี่ยนกลับมาเป็นเงินสดแตกต่างกันขึ้นอยู่กับ ราคา ขนาด และชื่อเสียงของบริษัทผู้ออกหลักทรัพย์โดยปกติหลักทรัพย์ของบริษัทใหญ่มีชื่อเสียง มีสภาพคล่องสูงกว่าหลักทรัพย์ของบริษัทเล็กไม่มีชื่อเสียง

2.5) การกระจายเงินลงทุน การกระจายเงินออมไปลงทุนในสินทรัพย์หรือหลักทรัพย์ที่หลากหลายชนิดจะช่วยลดความเสี่ยง ถ้าเกิดการขาดทุนในสินทรัพย์หรือหลักทรัพย์บางประเภทที่ลงทุนไป และอีกส่วนที่ลงทุนในรูปแบบต่างกันนั้น ก็ไม่ได้เสี่ยงทั้งหมดในส่วนที่ได้ผลตอบแทนที่ดี

2.6) การจัดสรรการลงทุนคือ กระจายเงินลงทุนลงในสินทรัพย์ประเภทต่าง ๆ เช่น เงินสด หุ้น ตราสารหนี้ อสังหาริมทรัพย์ และอื่น ๆ ซึ่งนอกจากการกระจายการลงทุนแล้ว บุคคลควรมีความรู้และข้อควรคำนึงสำหรับการออมและการลงทุน ดังรายละเอียดตามที่ จินห์นิภา เสนกุล (2562: เว็บไซต์) ได้อธิบายข้อคำนึงในการออมและการลงทุนดังนี้

2.6.1) การลงทุนใดที่ให้ผลตอบแทนสูงมักจะมีระดับความเสี่ยงที่สูง

2.6.2) การลงทุนที่มีความเสี่ยงสูงคาดว่าจะส่งผลให้ผลตอบแทนที่สูงเสมอไป หากผู้ลงทุนนั้นไม่มีความรู้ความสามารถในการลงทุนหรือขาดดุลยพินิจในการตัดสินใจ และไม่มี ความรอบคอบในการเลือกหลักทรัพย์ที่จะลงทุนให้เหมาะสม

2.6.3) ความคล่องตัวและผลตอบแทน

2.6.4) ผลตอบแทนและความเสี่ยง

2.6.5) การกระจายความเสี่ยง

2.6.6) ภาษีหัก ณ ที่จ่าย

จากที่กล่าวเบื้องต้น เป็นรูปแบบการออมและการลงทุนขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมหรือเป็นข้อมูลให้เกิดประสิทธิภาพด้านการออมและการลงทุนในเรื่องผลตอบแทนที่คาดหวัง ดังนั้นควรให้ความสำคัญเพราะปัจจัยเหล่านั้น จะทำให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ เช่น แหล่งรายได้จากการออมและการลงทุนในระยะยาวเพื่อให้มีรายได้หลังเกษียณ

2.1.2.3 ขั้นตอนการวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ

การวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณอายุมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อให้บุคคล มีเงินไว้สำหรับใช้จ่ายในช่วงเกษียณอายุ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีเทียบเท่ากับช่วงก่อนเกษียณอายุ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2562ก: เว็บไซต์) ได้อธิบายว่า การวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณมี 6 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) กำหนดอายุเกษียณและอายุขัย โดยปกติแล้วกลุ่มตัวอย่างจะถูกกำหนดให้ ทำงานได้ถึงอายุ 60 ปีแต่ยังต้องดำรงชีวิตอยู่จนอายุถึง 70-80 ปี บางคนอายุยืนถึง 90 ปี ซึ่งเกิดจากการประมาณการอายุขัยจากคนในครอบครัว

2) คำนวณค่าใช้จ่ายในยามเกษียณ เช่น หากปัจจุบันมีอายุ 35 ปี จะเกษียณ ตอนอายุ 60 ปี และคาดว่าจะมีชีวิตอยู่จนถึงอายุ 80 ปี โดยคิดว่าจะมีค่าใช้จ่ายหลังเกษียณ 20,000 บาทต่อเดือน ซึ่งในแต่ละปีค่าครองชีพและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ อาจแพงขึ้นเรื่อย ๆ จึงต้องคำนวณอัตรา เงินเฟ้อ สมมติว่า 3% ต่อปีทำให้เงิน 20,000 บาท ในวันนี้มีมูลค่าเพิ่มเป็น 41,875 บาท ในอีก 25 ปี ข้างหน้า ดังนั้นเมื่อคำนวณแล้วจะต้องเตรียมเงินไว้เพื่อใช้หลังเกษียณไปอีก 20 ปี เป็นจำนวนรวม 8,323,028 ล้านบาท โดยต้องนำเงินก้อนนี้ไปลงทุนให้ได้รับผลตอบแทนเฉลี่ยอย่างน้อย 5% ต่อปี อธิบายได้ดังตารางที่ 24 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2.4 การเตรียมเงินสำหรับอนาคต

ระยะเวลาเก็บเงิน 25 ปี		ระยะเวลาใช้เงิน 20 ปี
ค่าใช้จ่าย ณ ปัจจุบัน (อายุ 35 ปี)	ค่าใช้จ่าย ณ วัยเกษียณ อายุ 60 ปี	ค่าใช้จ่ายที่ต้องเตรียมไว้ใช้หลังเกษียณจนถึง วันสิ้นอายุขัย 80 ปี
20,000 บาทต่อเดือน	41,875 บาทต่อเดือน	8,323,028 บาท

ที่มา: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2562ก: เว็บไซต์)

จากตารางที่ 2.4 การคำนวณโดยใช้อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนหลังเกษียณเฉลี่ย 5% ต่อปี และปรับลดด้วยอัตราเงินเฟ้อ 3% ต่อปี

3) การตรวจสอบเงินออมเพื่อเกษียณจากแหล่งต่าง ๆ ในปัจจุบันมีเงินออมเพียงพอหรือไม่ เช่น เงินฝากธนาคาร เงินกองทุนประกันสังคม กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ประกันชีวิต กองทุนรวม กองทุนรวมหุ้นระยะยาว กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ และการลงทุนในหุ้น

4) คำนวณเงินออมที่ยังขาดอยู่ โดยเปรียบเทียบเงินออมที่มีอยู่และเงินที่ต้องใช้ในยามเกษียณ หากเงินที่ออมไว้ยังห่างจากเป้าหมายที่ต้องการต้องเร่งวางแผนออมเงินมากขึ้น

5) วางแผนออมเงินเพิ่ม และตรวจสอบว่าจำนวนเงินที่ขาดอีกเท่าไร เพื่อนำเป้าหมายนั้นมาวางแผนออมเงิน โดยเริ่มจากการทำบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างรัดกุม เพื่อให้เกิดเงินออมในแต่ละเดือน ได้ลงมือออมเงินอย่างต่อเนื่องและมีวินัยเลือกช่องทางการลงทุน ให้เหมาะสมกับระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้

6) ทบทวนเป้าหมายอย่างสม่ำเสมอเพื่อตรวจสอบว่า สามารถทำตามแผนที่วางไว้ได้หรือไม่ต้องเพิ่มรายได้ลดรายจ่าย ต้องบริหารเงินออมเงินลงทุนให้ได้ผลตอบแทนรวม ทั้งต้องพิจารณาระดับการยอมรับความเสี่ยง เพื่อประเมินและปรับเปลี่ยนแผนการออมให้เหมาะสมกับตัวเองมากยิ่งขึ้น

2.1.2.4 ปัจจัยการวางแผนการเงินเพื่อเกษียณ

การวางแผนลงทุนเพื่อเกษียณนั้นเพื่อเป็นหลักให้บุคคลคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อการวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณโดย พัฒน์ ทองพิง (2555: 18-23) ได้อธิบายถึง ปัจจัยสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1) อัตราเงินเฟ้อ หรือค่าครองชีพราคาสินค้าส่วนใหญ่จะมีราคาแพงขึ้น เนื่องจากการลดลงของอำนาจซื้อหรือค่าของเงิน ซึ่งอัตราเงินเฟ้อจะอยู่ประมาณ 3% ต่อปี

2) อายุขัยที่ยืนยาวขึ้น ปัจจุบันวิวัฒนาการด้านเทคโนโลยีด้านการแพทย์ หากมีเงินมากพอไว้ใช้ในวัยเกษียณถือว่าเป็นเรื่องที่ดี แต่หากไม่ได้เตรียมตัวเก็บออมเงินไว้มากพอเพื่อใช้จ่ายในวัยเกษียณ ก็อาจจะส่งผลเชิงลบต่อคุณภาพชีวิตหลังวัยเกษียณ

3) ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปี สำหรับคนที่สูงวัยค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่จะจ่ายไปกับการรักษาสุขภาพร่างกาย เพราะในวัยร่างกายจะอ่อนแอตามวัย และค่าใช้จายส่วนนี้จะสูงขึ้นตามเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ดีขึ้น ซึ่งทำให้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเผื่อเงินไว้

4) เป้าหมายทางการเงินที่ชัดเจน ต้องมีการประเมินค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่จำเป็นให้เหมาะสมกับการใช้ชีวิต โดยคำนึงถึงปัจจัยทั้งสามในข้อก่อนหน้า เพื่อจะได้ประเมินว่ารายได้ที่หามาหลังหักค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน จะมีเงินออมจำนวนเท่าใดเพื่อไว้ใช้จ่ายในวัยเกษียณ จะทำให้ทราบว่ามีความสามารถในการออมวันละเท่าใด เดือนละเท่าใด และปีละเท่าใด หากเก็บเงินไว้โดยได้ดอกผลน้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของอัตราเงินเฟ้อ ค่าของเงินออมก็อาจจะเพิ่มช้ากว่าราคาสินค้า

5) ผลตอบแทนการลงทุน ทำให้เงินลงทุนเพิ่มขึ้นได้ตามเป้าหมายภายในระยะเวลาที่กำหนด ในการประเมินว่าเงินออมจะเติบโตเป็น 2 เท่าต้องใช้เวลากี่ปี คือกฎ 72 โดยให้นำอัตราผลตอบแทนไปหาร 72 ก็จะได้รู้ว่ากี่ปีเงินจะเป็น 2 เท่าของจำนวนเงินปัจจุบัน ซึ่ง (นิภาพันธุ์ พูนเสถียรทรัพย์, 2562: เว็บไซต์; อ้างอิงจากAlbert Einstein, 1921) อธิบายได้ดังตารางที่ 2.5 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2.5 เปรียบเทียบผลตอบแทนต่อปีกับระยะเวลาที่จะทำให้เงินเพิ่มขึ้น

อัตราผลตอบแทนต่อปี	ระยะเวลาที่เงินเพิ่มเป็น 2 เท่า
2 %	36 ปี
6 %	12 ปี
8 %	9 ปี

ที่มา: ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ด้านตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2553)

จากตารางที่ 2.5 หากมีเงิน 1 ล้านบาท แล้วนำเงินไปลงทุนได้ผลตอบแทนเพียงร้อยละ 2 ต่อปี ต้องใช้เวลาในการลงทุนนานถึง 36 ปีจึงจะมีเงินลงทุนเพิ่มขึ้นเป็น 2 ล้านบาท ในขณะที่ทางเลือกที่ให้ผลตอบแทนร้อยละ 8 ต่อปีจะลดเวลาให้เงินเพิ่มเป็น 2 ล้านบาทได้โดยใช้เวลาเพียง 9 ปี

นอกจากนั้น ควรมีการคำนึงถึงเงินสำหรับการใช้จ่ายในยามเกษียณและอัตราส่วนเพื่อความมั่นคงทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ ดังที่ จินห์นิภา เถนกุล (2562: เว็บไซต์) ได้อธิบายไว้ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การนำเงินที่ได้ลงทุนออกใช้จ่ายหลังเกษียณ
นำเงินออมมาใช้จ่ายหลังเกษียณ

เงินที่ควรมี = ค่าใช้จ่ายต่อเดือนหลังเกษียณ $\times$ 12 เดือน
 $\times$ จำนวนปีที่คาดว่าจะมีชีวิตหลังเกษียณ

ตัวอย่าง

เงินที่ควรมี = $(25,000 \times 12) \times 20$

= 6,000,000 บาท

ถ้าอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก = 1% ต่อปีจะมีเงินเหลือประมาณ 600,000 บาท

นำดอกผลของเงินออมและเงินลงทุนมาใช้จ่ายหลังเกษียณ

เงินที่ควรมี = ค่าใช้จ่าย/เดือนหลังเกษียณ $\times$ 12 เดือน

อัตราผลตอบแทนเฉลี่ยของเงินออมและเงินลงทุน % ต่อปี ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{กรณีอัตราผลตอบแทนเฉลี่ย 5\% ต่อปี} &= (25,000 \times 12) / 0.05 \\ &= 6,000,000\end{aligned}$$

สามารถนำเงินจากการออมและการลงทุนออกมาใช้เป็นจำนวนเงินเท่ากับ 6,000,000 บาท

$$\begin{aligned}\text{กรณีอัตราผลตอบแทนเฉลี่ย 3\% ต่อปี} &= (25,000 \times 12) / 0.03 \\ &= 10,000,000\end{aligned}$$

สามารถนำเงินออมและเงินลงทุนออกมาใช้เป็นจำนวนเงินเท่ากับ 10,000,000 บาท

ขั้นที่ 2 อัตราส่วนเพื่อความมั่นคงทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ ประกอบด้วยดังต่อไปนี้

ออมเงินให้ได้อย่างน้อย 1 ใน 4 หรือ 25% ของรายได้ต่อเดือน
ภาระหนี้แต่ละเดือนไม่ควรเกิน 1 ใน 3 ประมาณ 30% ของรายได้ต่อเดือน
ทยอยสะสมเงินออมเพื่อฉุกเฉินให้ครอบคลุมรายจ่ายอย่างน้อย 6 เดือน
สมการสู่ความมั่นคงทางการเงิน รายได้ - เงินออม = ค่าใช้จ่าย

จากแนวคิดที่กล่าวเบื้องต้น หากนำเงินไปลงทุนที่ได้ผลตอบแทนที่สูง ส่งผลให้จำนวนเงินเพิ่มมากขึ้น เพื่อที่บุคคลจะได้นำดอกผลหรือผลตอบแทนจากการลงทุน ออกมาใช้ได้โดยไม่กระทบต่อเงินทุนหรือเงินตั้งต้นที่นำไปลงทุน และการคำนึงอัตราส่วนไม่ว่าจะเป็น เงินออม ภาระหนี้สิน รวมไปถึงการสร้าง ความมั่นคงทางการเงิน เมื่อมีรายได้ลบเงินออมส่วนที่เหลือคือค่าใช้จ่าย ดังนั้น เพื่อให้การใช้ชีวิตหลังเกษียณสามารถรักษาระดับคุณภาพชีวิตไว้ได้ เหมือนหรือใกล้เคียงตอนก่อนเกษียณ และไม่ เป็นภาระของลูกหลานหรือครอบครัวคนรอบข้าง ควรมีการวางแผนการออมเพื่อการเกษียณตั้งแต่วัยหนุ่มสาวหรือวัยทำงาน

2.1.2.5 การสร้างความมั่นคงทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ

แนวทางในการสร้างความมั่นคงทางการเงินเพื่อเป็นแนวทางให้บุคคลใช้เป็นหลักในการวางแผนการเงิน โดย นันทิดา วัฒนประภา (2559: 12) แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1) สร้างความมั่งคั่ง (Wealth Creation) เริ่มต้นการสร้าง ความมั่งคั่งจากการวางแผนการใช้จ่ายในแต่ละเดือน สำหรับใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน อย่างน้อย 3-6 เท่า ของค่าใช้จ่ายรายเดือน รวมไปถึงการบริหารจัดการหนี้สิน การรู้จักช่องทางการหารายได้ วิธีการเก็บเงิน ออมเงิน เพื่อการใช้จ่ายที่มีเหตุมีผล และการนำเงินที่หามาได้ไปขยายดอกออกผล

2) ปกป้องความมั่งคั่ง (Wealth Protection) เตรียมการรับมือเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด เพื่อรักษาความมั่งคั่งให้อยู่รอดไปตลอดชีวิต เช่น การทำประกันเพื่อป้องกันความเสี่ยงและการวางแผนเกษียณ เช่น ประกันสำหรับวัยเกษียณ ประกันชีวิต ประกันสุขภาพ และประกันทรัพย์สิน

3) สะสมความมั่งคั่ง (Wealth Accumulation) เพิ่มความมั่งคั่งโดยการวางแผนลงทุนเพื่อเพิ่มผลตอบแทนที่มากขึ้น และการวางแผนภาษีเพื่อเพิ่มความมั่งคั่ง

4) ส่งต่อความมั่งคั่ง (Wealth Distribution) เป็นขั้นตอนสุดท้ายในการส่งมอบความมั่งคั่งให้กับทายาท หรือครอบครัวด้วยวิธีการวางแผนมรดก

2.1.2.6 แหล่งเงินได้หลังเกษียณ

รายได้ในช่วงหลังเกษียณมาจากการวางแผนด้านการเงินในช่วงที่ยังทำงานมีรายได้ เพื่อต้องการที่จะมีคุณภาพชีวิตดีและมีความมั่นคงได้รายได้ ตามที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2562ก: เว็บไซต์) ได้อธิบายใน 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) กองทุนประกันสังคม หากบุคคลจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนมา 15 ปี เมื่ออายุ 55 ปีจะได้รับเงินบำนาญชราภาพประมาณ 3,000 บาทต่อเดือนคิดจากเพดานเงินเดือนสูงสุด 15,000 บาท ตามข้อกำหนดของกองทุน และถ้าจ่ายสมทบเกินกว่า 15 ปีจะได้โบนัสอีกปีละ 1.5% สมมติจ่ายสมทบมา 30 ปีก่อนเกษียณจะได้โบนัส 15 ปีหรืออีก 3,375 บาท รวมเป็น 6,375 บาทต่อเดือน ซึ่งยังไม่ได้ปรับด้วยอัตราเงินเฟ้อ

2) กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กรณีเป็นข้าราชการที่เป็นสมาชิกกองทุนจะได้รับเงินบำนาญ = (เงินเดือนเฉลี่ย 60 เดือนสุดท้าย $\times$ อายุราชการ)/50 แต่ไม่เกิน 70% ของเงินเดือนเฉลี่ย หรืออาจเป็นเงินบำเหน็จ = เงินเดือนเดือนสุดท้าย $\times$ อายุราชการ ตามเงื่อนไข

3) กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ลูกจ้างและนายจ้างสมัครใจร่วมกันสมทบเข้ากองทุน ถ้าเริ่มทำงานและสะสมเงินเข้ากองทุน โดยลูกจ้างจะนำเงินสะสม ตั้งแต่ 2-15% ของเงินเดือน และเงินที่นายจ้างจ่ายเข้ากองทุนให้อีกส่วนหนึ่งเรียกว่า เงินสมทบ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้สมทบในอัตราที่ไม่ต่ำกว่าเงินสะสมของลูกจ้าง นอกจากนี้งานวิจัยของ วิวรรณ ธาราหิรัญโชติ (2562: เว็บไซต์) กล่าวว่า การรณรงค์ให้สมาชิกกองทุนสำรองเลี้ยงชีพของบริษัทต่าง ๆ เพิ่มอัตราการสะสมเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เพื่อให้สามารถออมและลงทุนให้เพียงพอต่อการใช้เงินหลังเกษียณ

4) กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ จะช่วยสร้างวินัยในการลงทุนได้ เพราะเป็นการลงทุนระยะยาวที่ต้องลงทุนอย่างต่อเนื่อง และยังได้รับประโยชน์ทางภาษีในช่วงที่ลงทุนให้เลือกได้ตามนโยบายการลงทุนที่ต้องการ

5) การทำประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ แม้ว่าผลตอบแทนที่แท้จริงจากการทำประกันชีวิตจะได้ไม่มาก แต่การทำประกันชีวิตแบบระยะยาวมีข้อดีคือ สร้างวินัยทางการเงินได้ โดยมีให้เลือกหลายแบบ มีวงเงินคุ้มครองกรณีเสียชีวิตและยังได้ประโยชน์ในทางภาษี

สรุปได้ว่าเมื่อบุคคลตระหนักถึงแหล่งที่มาของรายได้หลังเกษียณ และมีการวางแผนจัดสรรเงินรายได้มาสะสมเป็นเงินออมเพื่อการเกษียณควรมีการนำเงินออมไปลงทุน ให้ได้รับผลตอบแทนที่สูง อาจอยู่ในรูปของดอกเบี้ย บันทึกลง ดังนั้นสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาคือ การจัดสรรเงินออมไปลงทุนในรูปแบบใด ให้ได้รับผลตอบแทนที่สูงสุดและอยู่ในระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ เพื่อให้เกิดรายได้หลังเกษียณ และควรเริ่มออมอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่ตอนอายุน้อย ๆ เพราะยิ่งเริ่มต้นออมช้าเท่าไร ภาระในการเก็บออมต่อเดือนก็จะยิ่งทวีคูณมากขึ้นเท่านั้น อธิบายได้ดังตารางที่ 2.6 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2.6 ช่วงของอายุที่เริ่มออมเงินของผู้มีเงินเดือน

อายุที่เริ่มต้นออม	เงินออมรายเดือน (ร้อยละของเงินเดือน)
เริ่มทำงาน – 39 ปี	10–15
40–49 ปี	20–25
50–54 ปี	45–50
55–59 ปี	80–85

ที่มา: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2562ก: เว็บไซต์)

จากตารางที่ 2.6 ระยะเวลาในการออมแบ่งตามช่วงอายุจะเห็นว่า ยิ่งเริ่มต้นออมเร็วเท่าไรเงินก็จะยิ่งงอกเงยมากขึ้นเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่นำเงินไปฝากแบบมีการคิดดอกเบี้ยทบต้น ดอกเบี้ยที่ได้จะถูกทบเข้ากับเงินต้นเดิม และกลายเป็นเงินต้นของงวดถัดไปเรื่อย ๆ นอกจากลักษณะการออมที่กล่าวเบื้องต้นแล้ว ยังมีการลงทุนรูปแบบอื่น ๆ ที่จะเป็นตัวเลือกให้บุคคลวางแผนด้านการการเงินตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล

2.1.2.7 แนวคิดในการลงทุนที่จะช่วยสร้างรายได้ที่มั่นคงเพื่อวัยเกษียณ

รูปแบบการลงทุนจะช่วยให้ผู้วางแผนเกษียณมีรายได้เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและช่วงชีวิตหลังเกษียณเพื่อให้มีรายได้เกิดขึ้นตลอดชีวิตนั้น มีรายละเอียดของรูปแบบการลงทุน (ตราวุทธิ์ เหลืองสมบูรณ์, 2562: เว็บไซต์) ดังต่อไปนี้

- (1) หุ้น คิดเป็นผลตอบแทนจากการลงทุน 11.87% ต่อปี ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
 - (2) ทองคำ ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อปี 5 ปี ล่าสุดประมาณ 3.07% (ณ วันที่ 20 สิงหาคม 2561)
 - (3) กองทุนรวม กองทุนทรัสต์ อสังหาริมทรัพย์ 13.24% (ณ วันที่ 20 สิงหาคม 2561)
 - (4) กองทุนตราสารหนี้ ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อปี 5 ปี ล่าสุด ประมาณ 2.31% (ณ วันที่ 20 สิงหาคม 2561)
 - (5) พันธบัตรรัฐบาล อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนประมาณ 1.71-3.60% (ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2562)
 - (6) เงินฝากธนาคาร 0.50-2.00% (ณ วันที่ 1 กรกฎาคม 2562)
- ทั้งนี้จากผลตอบแทนจากการลงทุนแต่ละประเภทนั้น สามารถอธิบายประเภทการลงทุนดังรายละเอียดต่อไปนี้

- (1) หุ้นสามัญ (Common Stock) หมายถึง ตราสารที่แสดงความเป็นเจ้าของกิจการในฐานะผู้ถือหุ้น โดยกิจการออกให้แก่ผู้ถือเพื่อระดมเงินทุนไปใช้ในกิจการ ผู้ถือหุ้นจะมีฐานะเป็น “เจ้าของบริษัท” ผู้ถือหุ้นสามัญมีสิทธิในการออกเสียงลงมติตามสัดส่วนหุ้นที่ถือครอง ซึ่งจะมีส่วนได้เสียหรือมีสิทธิในทรัพย์สินและรายได้ของกิจการ ได้รับผลตอบแทนเป็นเงินปันผลเมื่อกิจการนั้นมีการ

และหากกิจการมีผลการดำเนินงานที่ดี ราคาหุ้นเติบโตก็จะสามารถทำกำไรได้จากส่วนต่างราคา แต่ผลตอบแทนจากการลงทุนในหุ้นก็ไม่ค่อยแน่นอน ขึ้นอยู่กับผลการดำเนินงานของกิจการนั้น ๆ หากบริษัทเล็กกิจการผู้ถือหุ้นสามัญจะได้รับสิทธิเป็นคนสุดท้าย เมื่อกิจการจ่ายภาระผูกพันแก่เจ้าหนี้และผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิเรียบร้อยแล้ว ซึ่งถือเป็นความเสี่ยงของการลงทุนในหุ้น (สมชาย สุภัทรกุล และมนวิภา ผดุงสิทธิ์ 2559: 74)

(2) ทองคำ (Gold) วรรณรัตน์ ธัญญกิตติกุล (2555) พบว่า จากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการลงทุนเพื่อวัตถุประสงค์ในการเก็งกำไร โดยตัวนักลงทุนเป็นผู้ตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมทองคำ ในการซื้อขายหน่วยลงทุนในแต่ละครั้งเฉลี่ยเป็นจำนวนเงิน 5,000-19,999 บาท ในขณะที่สัดส่วนเงินลงทุนเทียบกับทรัพย์สินอยู่ที่ 10% - 30% และระยะเวลาที่คาดว่าจะไม่จำเป็นต้องใช้เงินลงทุนส่วนนี้ประมาณ 1-3 ปี นอกจากนี้นักลงทุนคาดหวังผลตอบแทนจากการลงทุน 10% - 20% แต่การลงทุนมีความเสี่ยงที่จะทำให้ขาดทุนโดยที่นักลงทุนสามารถรับความเสี่ยงจากการลงทุนได้ระดับหนึ่ง สามารถรับความเสี่ยงจากการขาดทุนได้บ้าง เพื่อเพิ่มโอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนการดำเนินงาน

(3) กองทุนรวม (Mutual Fund) โดยบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนเอ็มเอฟซี จำกัด มหาชน (2562: เว็บไซต์) อธิบายไว้ว่า เป็นเครื่องมือในการลงทุน (Investment Vehicle) สำหรับผู้ลงทุนรายย่อยที่ประสงค์จะนำเงินมาลงทุนในตลาดเงินตลาดทุน ที่ทำให้การลงทุนไม่สามารถได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่ต้องการ เช่น มีทุนทรัพย์จำนวนจำกัด ไม่สามารถกระจายการลงทุนในหลักทรัพย์ต่างประเทศได้มากพอ เพื่อลดความเสี่ยงจากการลงทุนที่ไม่มี ประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญในการลงทุน และเวลา การค้นหาและติดตามข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจการลงทุนกองทุนรวม เป็นเครื่องมือในการลงทุนที่มีประสิทธิภาพ มีการจัดการลงทุนอย่างเป็นระบบโดยมีจุดมุ่งหมายให้การลงทุนได้รับผลตอบแทนที่ดีที่สุด ภายใต้กรอบความเสี่ยงที่ผู้ลงทุนยอมรับได้

(4) เงินฝากธนาคาร โดยประกอบด้วย เงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากประจำกำหนดระยะเวลา 3, 6, 12 และ 24 เดือน ซึ่งสถาบันการเงินแต่ละแห่งอาจจะมีชื่อเรียกที่แตกต่างกัน แต่โดยปกติจะมีลักษณะพื้นฐาน เป็นธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศไทย ได้ดังตารางที่ 2.7

ตารางที่ 2.7 อัตราดอกเบี้ยเงินฝากสำหรับบุคคลธรรมดาของธนาคารพาณิชย์ (ข้อมูล ณ วันที่ 21 กันยายน 2563)

ธนาคาร	ออมทรัพย์	ประจำ			
		3 เดือน	6 เดือน	12 เดือน	24 เดือน
ธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศไทย					
กรุงเทพ	0.2500	0.3750	0.5000	0.5000	0.5000
กรุงไทย	0.2500	0.3750	0.5000	0.5000	0.5000
กสิกรไทย	0.2500	0.3700	0.4500	0.4500	0.5000
ไทยพาณิชย์	0.2500	0.3750	0.5000	0.5000	0.5000
กรุงศรีอยุธยา	0.2500	0.3750	0.5000	0.5000	0.5000
ทหารไทย	0.1250	0.4000	0.5000	0.6000	0.6000
ยูโอบี	0.2500	0.5000	0.6000	0.7500	0.8000
ซีไอเอ็มบี ไทย	0.2000	0.5000	0.6000	0.7500	0.8000
ธนาชาต	0.1250-0.2500	0.4000	0.5000	0.5000	0.5000
ทีสโก้	0.1000-2.0000	0.7500	0.8000	1.0000	1.1000
เกียรตินาคิน	0.2500	0.7000-0.8500	0.8000-0.9500	0.9000-1.0500	0.9500-1.1000
ไอซีบีซี (ไทย)	0.3500-1.2000	0.9000	1.0000	1.1000	1.1500
ต่ำสุด - สูงสุดของ ธนาคารพาณิชย์ จดทะเบียนในประเทศไทย	0.0500-2.0000	0.1000-1.0000	0.1000-1.1000	0.1000-1.3500	0.1000-1.3000

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2563: เว็บไซต์)

จากตารางที่ 2.7 อัตราดอกเบี้ยเงินฝากสำหรับบุคคลธรรมดาของธนาคารพาณิชย์ หากผู้วางแผนต้องการกระจายการลงทุน ประเภทเงินฝากธนาคารก็เป็นอีกทางเลือกให้ได้จัดสรร การออมเลือกฝากกับสถาบันการเงินต่าง ๆ ดอกเบี้ยที่ได้รับอาจจะไม่สูง แต่เงินฝากประเภทนี้ก็ยังเหมาะ กับกลุ่มคนที่ไม่ต้องการความเสี่ยง แสดงให้เห็นว่าความเสี่ยงต่ำผลตอบแทนก็ต่ำและมีสภาพคล่องสูง เพราะหากเกิดกรณีฉุกเฉินก็สามารถนำเงินส่วนได้ไปใช้จ่ายได้ เป็นต้น

(5) พันธบัตร (Bond) โดยบริษัทหลักทรัพย์ เคจีไอ ประเทศไทย จำกัด (2562: เว็บไซต์) ได้อธิบายไว้ว่า เป็นสัญญาที่ออกโดยผู้ขอกู้ยืม จะมีสัญญาข้อผูกมัดที่ว่าผู้ออก พันธบัตร (หรือผู้ขอกู้ยืม) จะต้องจ่ายผลตอบแทนคือ ดอกเบี้ยให้กับผู้ถือพันธบัตรผู้ให้กู้ตามอัตรา ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพันธบัตร และชนิดของพันธบัตร มีดังนี้

(5.1) พันธบัตรที่ไม่ระบุดอกเบี้ย (Zero Coupon Bond) คือพันธบัตรที่ไม่มีการจ่ายผลตอบแทน หรือดอกเบี้ยให้กับผู้ถือเป็นงวด ๆ หากแต่จะจ่ายในรูปของพันธบัตรรับซื้อคืนในราคาที่สูงขึ้น จากราคาที่ผู้ออกขายให้ผู้ถือในตอนแรก ณ วันครบกำหนดไถ่ถอน

(5.2) พันธบัตรที่ระบุดอกเบี้ย (Coupon Bond) คือพันธบัตรที่มีสัญญาข้อผูกมัดผู้ออกพันธบัตร ต้องจ่ายผลตอบแทนดอกเบี้ยให้กับผู้ถือพันธบัตรตามอัตราระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพันธบัตร และรับซื้อพันธบัตรคืนที่ราคาหน้าตัวที่วันครบกำหนดอายุไถ่ถอน พันธบัตรที่มีการจ่ายดอกเบี้ยในแบบอัตราดอกเบี้ยลอยตัวคือ พันธบัตรที่ลดอัตราเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยของผู้ถือพันธบัตรให้ต่ำที่สุด โดยอัตราดอกเบี้ยที่ผู้ออกพันธบัตรต้องจ่ายให้กับผู้ถือพันธบัตร

(5.3) พันธบัตรที่สามารถเรียกคืนได้ (Collable Bond) คือพันธบัตรที่ผู้ออกสามารถขอซื้อคืนตามราคาที่กำหนดไว้ก่อนวันครบกำหนดไถ่ถอน อธิบายได้ดังตารางที่ 2.8

ตารางที่ 2.8 อัตราดอกเบี้ยคงที่พันธบัตรรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ (ข้อมูล ณ วันที่ 21 กันยายน 2563)

ประเภทตราสารหนี้	อัตราดอกเบี้ย (ร้อยละต่อปี)	วันที่เปิดจำหน่าย	วันที่ครบกำหนด	วงเงิน (ล้านบาท)	อายุ
พันธบัตรรัฐบาล	1.7	24 มิถุนายน 2563	24 มิถุนายน 2566	200.000	3 ปี
พันธบัตรรัฐวิสาหกิจ	1.41	24 มิถุนายน 2563	24 มิถุนายน 2570	4,000.000	7 ปี
พันธบัตรรัฐวิสาหกิจ	2.74	01 กรกฎาคม 2563	01 กรกฎาคม 2578	4,000.000	15 ปี
พันธบัตรรัฐวิสาหกิจ	1.62	05 สิงหาคม 2563	05 สิงหาคม 2573	5,000.000	10 ปี
พันธบัตรรัฐวิสาหกิจ	1.73	10 สิงหาคม 2563	10 สิงหาคม 2575	6,300.000	12 ปี
พันธบัตรรัฐบาล	1.59	19 สิงหาคม 2563	17 ธันวาคม 2578	30,000.000	15 ปี 4 เดือน
พันธบัตรรัฐบาล	1.70	25 สิงหาคม 2563	25 สิงหาคม 2567	5,000.000	4 ปี
พันธบัตรรัฐวิสาหกิจ	1.03	26 สิงหาคม 2563	26 สิงหาคม 2568	900.000	5 ปี
พันธบัตรรัฐบาล	2.22	26 สิงหาคม 2563	26 สิงหาคม 2570	45,000.000	7 ปี

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2563: เว็บไซต์)

จากตารางที่ 28 แสดงถึงอัตราดอกเบี้ยคงที่สำหรับพันธบัตรรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจที่ผู้ถือพันธบัตรได้สิทธิในความเป็นเจ้าหนี้ ผู้ออกได้สิทธิความเป็นลูกหนี้ในแต่ละประเภทที่มีการเปิดขายตามบริษัทจัดการหลักทรัพย์หรือสถาบันการเงินพาณิชย์ต่าง ๆ

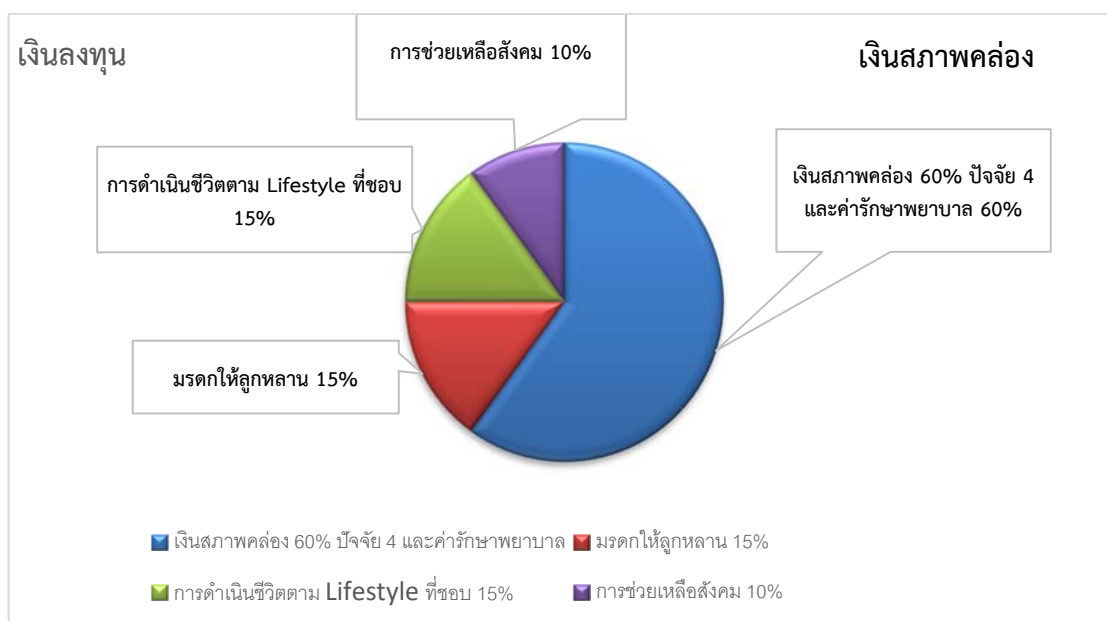
2.1.2.8 การจัดพอร์ตการลงทุนสำหรับวัยเกษียณ

การที่บุคคลวางแผนลงทุนเงินจนบรรลุเป้าหมายเกษียณสุขที่ต้องการ การบริหารเงินออมให้งอกเงยด้วยการลงทุนด้วยวิธีการ “จัดสรรเงินลงทุนหลังเกษียณ” เพื่อให้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย

ในการดำรงชีวิตประจำวัน และวางแผนออมเงินในอนาคตที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้น แต่ทั้งนี้ก็ต้องคำนึงถึงระดับความเสี่ยงที่แตกต่างกันไป ถ้าแบ่งตามทั่วไปใช้อายุเป็นเกณฑ์ของผู้ลงทุน และวางแผนลงทุนในระยะยาว สำหรับใช้ในวัยเกษียณ (เสกสรร โตวิวัฒน์ 2562: เว็บไซต์) ซึ่งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้อธิบายการจัดพอร์ตลงทุนวัยเกษียณอยู่ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) สร้างภาพจำลองการเงินรายปีล่วงหน้า โดยการจดบันทึกรายได้ค่าใช้จ่าย ในช่วง 2-3 เดือน หรือประมาณการค่าใช้จ่ายเป็นรายปี จะเห็นยอดรวมว่าในแต่ละปีต้องทยอยถอนเงินออกมาใช้เท่าไร รู้ว่ามีเงินออมส่วนที่พร้อมนำไปวางแผนลงทุนต่อยอดเป็นจำนวนเท่าไร และควรวางแผนจัดส่วนการลงทุนและสำหรับการใช้จ่าย

2) จัดสรรเงินลงทุนสำหรับเป้าหมายต่าง ๆ เช่น เงิน 1 ส่วน 60% เป็นสภาพคล่อง เพื่อใช้จ่ายดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานปัจจัยสี่ และเป็นค่าดูแลสุขภาพ ซึ่งควรเก็บไว้ในสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูงถอนได้ทันทีที่ต้องการใช้ เช่น บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ กองทุนรวมตลาดเงิน และเงินอีก 1 ส่วน 40% เป็นเงินลงทุน เช่น เป็นมรดกให้ลูกหลาน ช่วยเหลือสังคม และใช้ดำเนินชีวิตตามวิถี ซึ่งนำเงินไปลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูงขึ้นได้ เช่น ตราสารหนี้และหุ้นสามัญ ตามภาพที่ 2.3

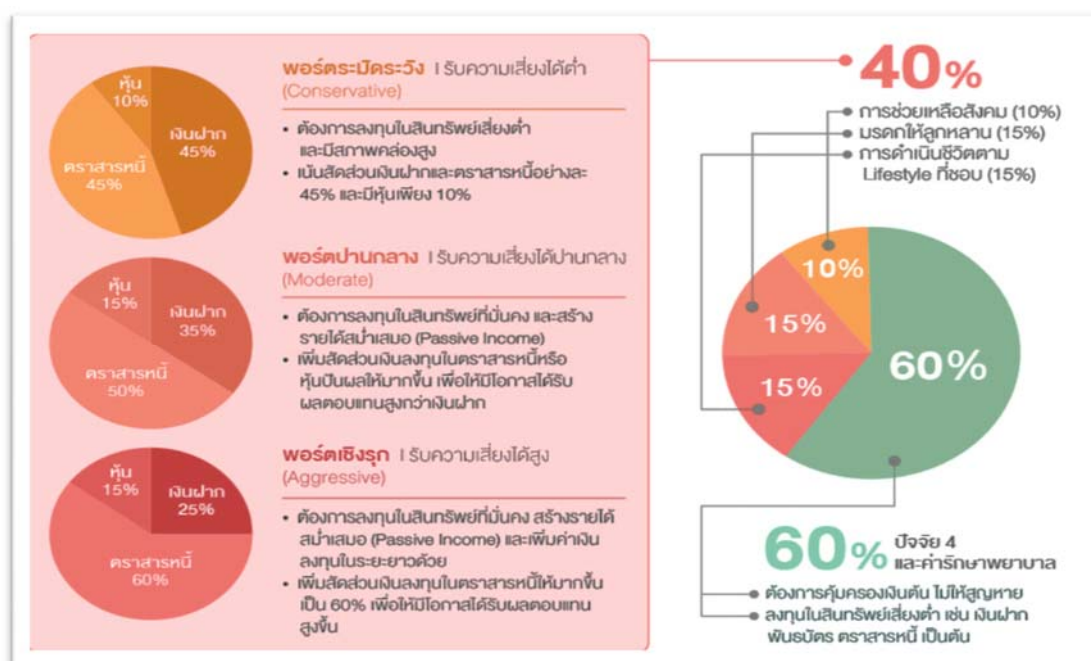
ภาพที่ 2.3 การจัดพอร์ตการลงทุนสำหรับเป้าหมายต่าง ๆ

ที่มา: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2562: เว็บไซต์)

จากภาพที่ 2.3 ตัวอย่างการจัดพอร์ตการลงทุนต่าง ๆ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่เป็นเงินสภาพคล่องมากกว่าส่วนของเงินทุน เพราะส่วนที่เป็นเงินสภาพคล่องจะอยู่ที่ 60% สำหรับใช้จ่ายหรือเรียกได้ว่าสำคัญและจำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น ปัจจัยสี่ และอีกส่วนจัดสรรไว้สำหรับเก็บออมหรือเป็นเงินในอนาคต ซึ่งจะมีรูปแบบการจัดพอร์ตไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับเป้าหมาย

3) ลงมือจัดพอร์ตลงทุนตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เช่น ต้องการคุ้มครองเงินลงทุน ต้องการสร้างรายได้ประจำ หรือต้องการเพิ่มค่าเงินลงทุน แต่สิ่งที่สำคัญคือ พอร์ตนี้ต้องสอดคล้อง

กับระดับความเสี่ยงที่รับได้ โดยมีตัวอย่างแนวทางการจัดพอร์ตที่เหมาะสมกับวัยเกษียณ ตามรายละเอียด ภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 แนวทางการจัดพอร์ตที่เหมาะสมกับวัยเกษียณ

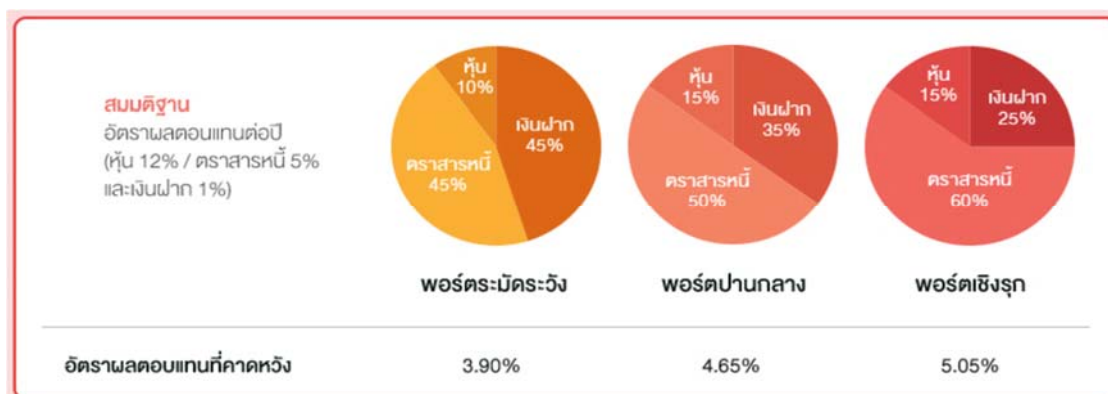
ที่มา: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2562: เว็บไซต์)

จากภาพที่ 2.4 แนวทางการจัดพอร์ตที่เหมาะสมกับวัยเกษียณ พอร์ตนี้จะมี ความสอดคล้องกับระดับความเสี่ยงที่รับได้ในส่วนของการวางแผนลงทุน 40% นั้น ซึ่งมีการลงทุนใน ระดับความเสี่ยง 3 ระดับ คือ

3.1) พอร์ตระมัดระวัง หรือระดับความเสี่ยงต่ำ โดยจะเน้นลงทุนในเงินฝาก 45% ตราสารหนี้ 45% และหุ้น 10% กลุ่มนี้จะมีสภาพคล่องสูง

3.2) พอร์ตปานกลาง หรือการรับความเสี่ยงได้ปานกลาง ต้องการลงทุนใน สินทรัพย์ที่มั่นคงและรายได้สม่ำเสมอ โดยเน้นการลงทุนที่ตราสารหนี้ 50%

3.3) พอร์ตเชิงรุก รับความเสี่ยงสูงต้องการลงทุนในสินทรัพย์ที่มั่นคงและ รายได้สม่ำเสมอ และเพิ่มค่าเงินในระยะยาว โดยเน้นการลงทุนที่ตราสารหนี้ 60% ซึ่งอธิบายจาก ตัวอย่างภาพจำลอง อัตราผลตอบแทนที่คาดหวัง ดังภาพที่ 2.5

ภาพที่ 2.5 ตัวอย่างผลตอบแทนที่คาดหวังของพอร์ตลงทุนแต่ละแบบ
ที่มา: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2562ง: เว็บไซต์)

จากภาพที่ 2.5 ตัวอย่างจำลอง “พอร์ตลงทุนที่แนะนำ” สามารถนำไปประยุกต์ให้เข้ากับบุคคล ซึ่งมีองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ความพร้อมด้านการเงินเป้าหมายที่ชัดเจนความคาดหวังในผลตอบแทนที่จะได้รับ และปัจจัยส่วนบุคคลที่อาจจะเป็นสาเหตุให้ไม่สามารถวางแผนการเงินได้เต็มที่ จึงควรที่จะปรับเปลี่ยนหรือลดเพื่อให้ได้ผลตอบแทนตามที่คาดหวัง ลงทุนสินทรัพย์เสี่ยงในสัดส่วนที่มากขึ้น ทั้งนี้ต้องไม่ลืมแบ่งเงินส่วนหนึ่งไว้เป็น “สภาพคล่องเพื่อใช้จ่ายยามฉุกเฉิน” อย่างน้อย 3-6 เท่าของค่าใช้จ่ายประจำ ซึ่งควรเก็บไว้ในสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง เช่น บัญชีเงินฝากออมทรัพย์หรือกองทุนรวมตลาดเงิน เพราะหากเกิดเหตุฉุกเฉินก็สามารถเบิกถอนออกมาใช้ได้

2.1.3 การบริหารสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค

ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (อ้างอิงจาก ธงชัย สิทธิกรณ 2562: เว็บไซต์) ให้ความหมายคำว่า อุปโภคและบริโภคไว้ดังนี้ อุปโภคหมายถึง นำไปใช้สอยให้เกิดประโยชน์ และบริโภคหมายถึง กินหรือใช้สอยให้เกิดประโยชน์ ดังนั้นคำว่าอุปโภคและบริโภคจึงหมายถึง การใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์หรือการกิน อันเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมโดยรวม โดยสิ่งที่ถูกใช้สอยนั้นจะมีการเสื่อมสภาพหรือหมดไปได้ และเมื่อต้องการใช้ก็สามารถหาสิ่งใหม่มาทดแทนเพิ่มเติมได้ หรือสิ่งนั้นอาจไม่หมดไปและสามารถทดแทนได้ตลอดเวลา

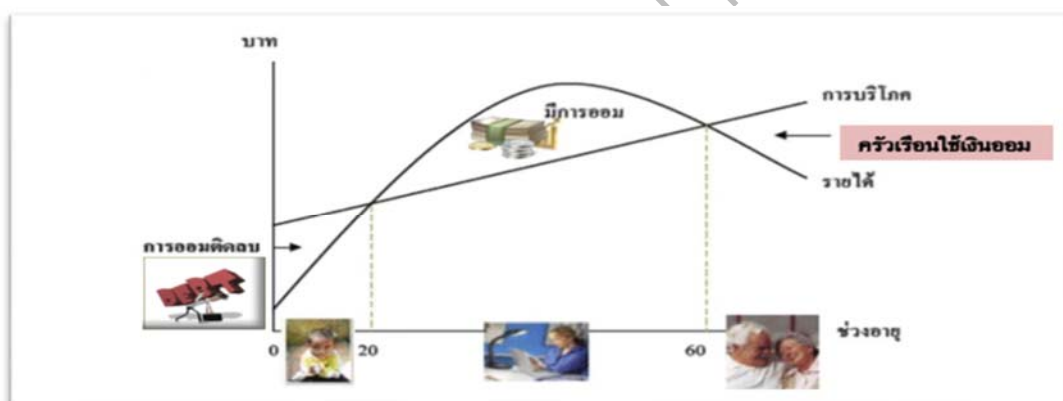
โดยทั่วไป การบริโภคจะเน้นเรื่องของการกิน ส่วนอุปโภคจะเน้นในเรื่องการใช้สอย ดังนั้นการอุปโภคบริโภคจึงมีนัยครอบคลุมถึงเรื่องของการกิน การใช้สอยสินค้าและการบริการ

สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค คือ เป็นสินเชื่อที่ให้ผู้บริโภคได้รับเงินสดไปใช้ตามที่ต้องการ โดยสินเชื่อเพื่อการบริโภคเป็นการกู้ยืมที่มีสัญญาผูกมัดกันอย่างเป็นทางการ และมีการกำหนดระยะเวลาในการกู้ยืมอย่างชัดเจน เพื่อนำไปใช้เพื่อซื้อสินค้าเช่น รถยนต์ ที่อยู่อาศัย หรือนำไปใช้เฉพาะอย่าง เช่น เพื่อการศึกษาต่อ เพื่อเป็นค่าการศึกษาบุตร ทั้งนี้ยังรวมถึงสินเชื่อบัตรเครดิต และสินเชื่อกับสถาบันการเงิน เป็นต้น (ศิริสุข อินละคร, 2548: 56)

สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค หมายถึง สินเชื่อที่ธนาคารพาณิชย์และบริษัทที่ประกอบธุรกิจแต่ไม่ใช่สถาบันการเงินอนุมัติสินเชื่อหรือวงเงินนั้น ๆ ให้กับบุคคลที่มีความประสงค์เพื่อประโยชน์ในการนำมาอุปโภคหรือบริโภค หรือใช้จ่ายสินเชื่อประเภทนี้อาจเกิดขึ้นในหลายรูปแบบเช่น สินเชื่อที่อยู่อาศัย สินเชื่อส่วนบุคคล สินเชื่อบัตรเครดิต และสินเชื่อรถยนต์ (ธนิดา ตันติอาภากุล, 2560)

ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้กล่าวว่า สถานการณ์หนี้ครัวเรือนในภาพรวมเมื่อกลางปี 2556 ยังอยู่ที่ระดับใกล้เคียงร้อยละ 80 ของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นระดับที่เสี่ยง ข้อเท็จจริงทั้งหมดนี้ทำให้เห็นได้ว่า ภาวะหนี้สินของประชาชนทุกภาคอยู่ในทิศทางเดียวกันคือ อยู่ในภาวะเสี่ยงและยังพบอีกว่าข้าราชการครู โดยเฉพาะครูชั้นผู้น้อยอยู่ในความสนใจภาครัฐบาลในเรื่องของการก่อหนี้สินสูง

ชนิษฐา วณะสุข, จุฬารัตน์ โฆชะโก และภาวนิศร์ ชั่ววัลลี (2562: เว็บไซต์) อธิบายได้ว่า สาเหตุของการก่อหนี้เพื่อการบริโภคของครัวเรือน ตามทฤษฎีการบริโภคแบบช่วงอายุขัย (Life Cycle Hypothesis) ซึ่งเป็นแนวคิดของ Franco Modigliani และ Albert Ando (1963) ได้อธิบายไว้ว่า ระดับการบริโภคของบุคคลมีได้ขึ้นอยู่กับระดับรายได้ในปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต ซึ่งในช่วงอายุน้อยบุคคลจะมีรายได้ต่ำกว่าระดับการบริโภคในการดำรงชีวิต ซึ่งแสดงว่าในช่วงนั้น จะมีการออมติดลบหรือมีหนี้สินเกิดขึ้น แต่เมื่ออายุมากขึ้นประสิทธิภาพในการทำงานดีขึ้น ระดับรายได้ก็จะสูงกว่าระดับการบริโภค เงินส่วนที่เหลือจะเก็บออมและสะสมความมั่งคั่ง และเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุรายได้จะค่อย ๆ ลดลง ในขณะที่การบริโภคงยังคงสูงบุคคลจึงต้องใช้เงินออมเพื่อชดเชยรายได้ที่ลดลง ดังภาพที่ 2.6

ภาพที่ 2.6 ความสัมพันธ์ของรายได้และการบริโภคในช่วงวัย

ที่มา: ชนิษฐา วณะสุข, จุฬารัตน์ โฆชะโก และภาวนิศร์ ชั่ววัลลี (2562: เว็บไซต์)

ปัจจุบันปัญหาภาระหนี้สินของกลุ่มข้าราชการและกลุ่มประชากรที่มีเงินเดือน ค่อนข้างมีภาระหนี้สินสูง ด้านสินค้าอุปโภคบริโภคเพื่อตอบสนอง หรือยกระดับฐานะตามสังคมของครอบครัว ซึ่งสิ่งเหล่านั้นเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับครัวเรือน รวมไปถึงการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยใช้ชีวิตหรูหรา ส่งผลให้มีภาระหนี้สินสูง ดังที่ สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และปรธณ แก้วเอียน (2558) พบว่า ด้านการบริหารสินเชื่อเพื่อการบริโภคส่วนใหญ่มีบัตรเครดิต 1 ใบ โดยเหตุผลว่าทำให้มีเงินใช้จ่ายเพิ่มขึ้น การจ่ายชำระค่าบัตรเครดิต ส่วนใหญ่จ่ายขั้นต่ำตามใบแจ้งยอดรายการ หนี้สินทั้งหมดในปัจจุบันประมาณ 500,001-1,000,000 บาท สาเหตุการมีหนี้สิน ได้แก่ กู้ยืมเพื่อใช้จ่ายยอเนกประสงค์ รองลงมาคือ กู้ยืมเพื่อซื้อยานพาหนะ กู้ยืมเพื่อที่อยู่อาศัย หนี้บัตรเครดิต และกู้ยืมเพื่อการศึกษา

สัญญา สำราญพงษ์ และศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวุธ (2561) ได้มีการวิจัย พบว่า ด้านค่าใช้จ่ายในภาวะหนี้สิน พบว่า ส่วนใหญ่มีการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคในชีวิตประจำวัน เพื่อการบริโภคและการใช้จ่ายค่าสาธารณูปโภคต่าง ๆ และมีสาเหตุที่เกิดภาวะหนี้สินมาจากการจ่ายชำระค่าซื้อสินทรัพย์ประเภทต่าง ๆ เช่น เงินผ่อนโดยร้อยละ 70 เป็นการผ่อนชำระบ้านที่ทำให้รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายของข้าราชการตำรวจคือ มีรายได้คงที่ในขณะที่ค่าครองชีพสูงขึ้นเรื่อย ๆ

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562: เว็บไซต์) รายงานภาวะสังคมไทย ไตรมาส 1/2562 ว่า ไตรมาส 4 ปี 2561 หนี้สินครัวเรือนไทยเท่ากับ 12.8 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้น 6% เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา และคิดเป็นสัดส่วน 78.6% ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ขณะที่หนี้สินครัวเรือนดังกล่าว เป็นการเพิ่มขึ้นต่อเนื่องเป็นไตรมาสที่ 2 ติดต่อกัน เมื่อเทียบกับต่างประเทศ พบว่าประเทศไทยมีสัดส่วนหนี้สินครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ อยู่ในอันดับที่ 10 จาก 89 ประเทศทั่วโลก และเป็นอันดับที่ 3 จาก 29 ประเทศในเอเชีย สำหรับไตรมาส 1 ปี 2562 หนี้สินครัวเรือนยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยพิจารณาจากยอดคงค้างสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคส่วนบุคคลของธนาคารพาณิชย์ขยายตัว 10.1% เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา และเป็นการขยายตัวสูงสุดในรอบ 5 ปี นับตั้งแต่ไตรมาสที่ 2 ปี 2557 เป็นต้นมา ซึ่งมีสาเหตุดังต่อไปนี้

2.1.3.1 การเร่งก่อหนี้ก่อนการบังคับใช้มาตรการกำกับดูแลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยใหม่ ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2562 เป็นต้นไป ทำให้สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น 9.1% สอดคล้องกับการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยทั่วประเทศในไตรมาสแรกของปี 2562 ที่ขยายตัว 13.5%

2.1.3.2 ความต้องการรถยนต์และมาตรการส่งเสริมการขายรถยนต์ในงานมอเตอร์โชว์ 2019 (25 มีนาคม ถึง 7 เมษายน 2562) ซึ่งทำให้สินเชื่อเพื่อการเช่าซื้อรถยนต์เพิ่มขึ้น

2.1.3.3 การส่งเสริมการขายการโฆษณาประชาสัมพันธ์และเงื่อนไขการผ่อนชำระที่จูงใจ แนวโน้มหนี้สินครัวเรือนเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี

จากที่กล่าวเบื้องต้น สามารถอธิบายได้ตามตารางที่ 2.9 ดังนี้

ตารางที่ 2.9 หนี้สินครัวเรือน สินเชื่อจากสถาบันการเงิน (หน่วย: ล้านบาท)

ณ สิ้นระยะเวลา	2560				2561			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
หนี้สินครัวเรือน (ล้านบาท)	11.6	11.7	11.9	12.1	12.2	12.4	12.6	12.8
เปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา	3.6	3.5	3.9	4.5	5.2	5.7	5.9	6.0
- สถาบันรับฝากเงิน	4.1	4.0	4.2	4.4	5.1	5.5	5.6	5.7
- สถาบันการเงินอื่น	-0.3	0.3	2.2	5.1	6.1	7.4	7.9	8.4
สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	78.4	78.1	77.9	78.3	77.8	77.7	77.9	78.6

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562: เว็บไซต์)

จากที่กล่าวเบื้องต้น การบริหารสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค กล่าวว่า คนในสังคมไทยมีภาระหนี้สินค่อนข้างสูง เพื่อสรรหาสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภคที่มีความจำเป็นใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เช่น สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย กู้ยืมเพื่อซื้อยานพาหนะ และกู้ยืมเพื่อการศึกษา นอกจากประชาชนที่อยู่ในระบบเงินเดือนจะมีสินเชื่อบัตรเครดิตอย่างน้อย 1 ใบ และการชำระหนี้ในส่วนนี้ส่วนใหญ่เลือกจ่ายขั้นต่ำตามใบแจ้งยอดรายการ อีกทั้งในเรื่องของรายได้ต่ำทำให้การก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น เนื่องจากรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน หรือความต้องการอื่น ๆ ส่งผลให้การออมเงินเพื่อบริโภคที่ค่อนข้างน้อย

2.1.4 การบริหารความเสี่ยงและการประกัน

การบริหารความเสี่ยงและการประกันนั้น บุคคลควรมีการวางแผนบริหารความเสี่ยง ส่วนบุคคลด้านการประกัน และสิทธิประโยชน์ของการทำประกัน เพื่อเป็นการป้องกันบริหารความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

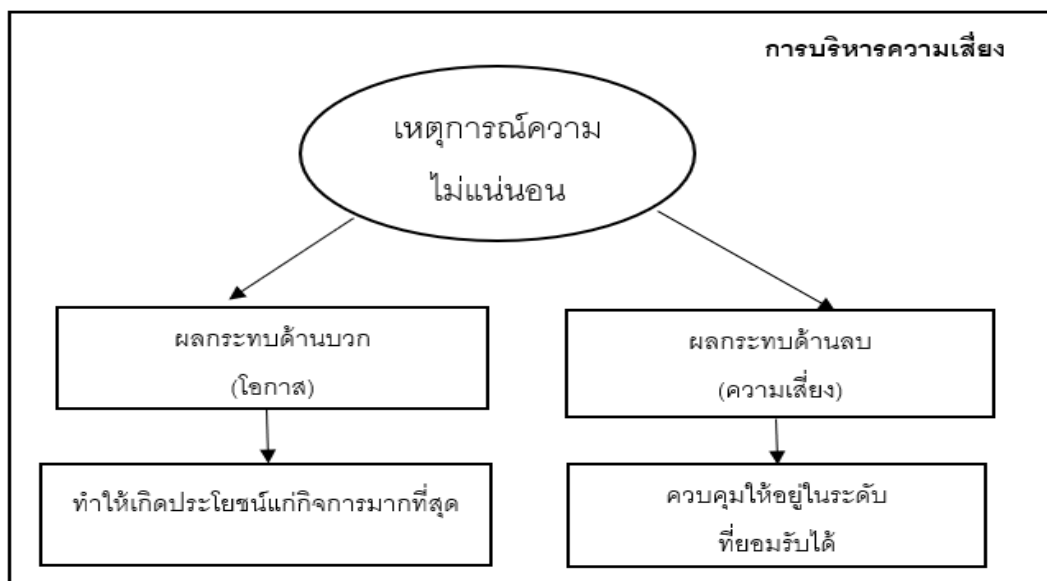
2.1.4.1 การประกัน หมายถึง เป็นวิธีการที่บุคคลกลุ่มหนึ่งร่วมกันเฉลี่ยภัยอันเนื่องจากการตาย การสูญเสียอวัยวะ ทุพพลภาพ และการสูญเสียรายได้ในยามชรา เมื่อบุคคลใดต้องประสบกับภัยเหล่านั้น ได้รับเงินเฉลี่ยช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนแก่ผู้เอาประกันภัยและครอบครัว โดยบริษัทประกันชีวิตจะทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการนำเงินก้อนดังกล่าว ไปจ่ายให้แก่ผู้ได้รับภัย (คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.), 2551: 14)

การประกัน หมายถึง การที่บุคคลมาร่วมกันเฉลี่ยความเสี่ยงภัย โดยผู้เอาประกัน (ผู้ทำประกัน) ชื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตจากผู้รับประกัน (บริษัทประกัน) และผู้รับประกันตกลงจะจ่ายเงินชดเชยให้แก่ผู้รับประโยชน์ (ครอบครัวของผู้เอาประกัน) ในกรณีที่ผู้เอาประกันเสียชีวิต หรือจ่ายเงินชดเชยให้แก่ผู้เอาประกัน ในกรณีที่ผู้เอาประกันมีอายุอยู่จนถึงเวลาที่ตกลงไว้ในกรมธรรม์ (ศิริบุษ อินละคร, 2548: 113)

2.1.4.2 การบริหารความเสี่ยง หมายถึง กระบวนการที่กำหนดขึ้นมาเพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ และวางแผนการดำเนินงานให้สามารถระบุเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และสามารถจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ในการบริหารความเสี่ยงผู้บริหารจะต้องพิจารณาระดับความเสี่ยงที่องค์กรยอมรับได้ เพื่อใช้ประเมินทางเลือกของกลยุทธ์และกำหนดวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนพัฒนากลไกที่ใช้ในการบริหารความเสี่ยงต่อไป การบริหารความเสี่ยงจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถประเมิน และจัดการกับความไม่แน่นอน ซึ่งอาจเป็นไปได้ ทั้งโอกาสที่สามารถฉกฉวยให้เกิดประโยชน์แก่องค์กร และความเสียหายที่องค์กรควรป้องกันหรือลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ความเสี่ยง หมายถึง ความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์บางอย่างซึ่งมีผลกระทบทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หรือเบี่ยงเบนไปจากที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจส่งผลในทางบวกหรือทางลบ

การบริหารความเสี่ยงจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ให้สามารถใช้ประโยชน์จากเหตุการณ์เชิงบวกโอกาสให้มากที่สุด 2) ควบคุมความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากเหตุการณ์เชิงลบ ความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ อุทัยวรรณ จรุงวิภู (2562: เว็บไซต์) ซึ่งแสดงได้ดังภาพที่ 2.7

ภาพที่ 2.7 วัตถุประสงค์ของการบริหารความเสี่ยง
ที่มา: อุทัยวรรณ จรุงวิภู (2562: เว็บไซต์)

จะเห็นว่าความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับความไม่แน่นอน ซึ่งไม่สามารถคาดเดาได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นเมื่อใด ถ้ามีความน่าจะเป็นที่จะเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายมากถือว่ามีความเสี่ยงมาก แต่ถ้ามีความน่าจะเป็นที่จะเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายน้อยก็ถือว่ามีความเสี่ยงน้อย ความเบี่ยงเบนที่เกิดขึ้นสามารถเป็นไปได้ทั้งทางบวกที่เป็นผลดี และทางลบที่เป็นผลเสียต่อการดำเนินงาน โดยทั่วไปผลกระทบในทางบวกจะเรียกว่า โอกาส ส่วนผลกระทบในทางลบจะเรียกว่าความเสี่ยง

2.1.4.3 ความเสี่ยงส่วนบุคคลและแนวทางการบริหารความเสี่ยง หมายถึง บุคคลมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในด้านต่าง ๆ หลายประการ เช่น มีสุขภาพแข็งแรง ความมั่งคั่ง รายได้สม่ำเสมอ ความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น แต่บุคคลก็มีโอกาสที่จะไม่บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ ดังนั้นบุคคลก็มีความเสี่ยงเช่นกัน เรียกความเสี่ยงนี้ว่าความเสี่ยงส่วนบุคคล (Personal Risk) ความเสี่ยงส่วนบุคคลบางประเภทสามารถโอนความเสี่ยงไปให้บริษัทประกันภัย ได้ด้วยการทำประกันชีวิตหรือประกันวินาศภัย ดังนั้นความเสี่ยงส่วนบุคคลและแสวงหาช่องทางที่จะตอบสนองความเสี่ยงส่วนบุคคลให้ตรงกับความต้องการของแต่ละบุคคลมากขึ้น อย่างไรก็ตามบุคคลอาจมีวิธีการตอบสนองความเสี่ยงที่แตกต่างกัน กล่าวคือ บางคนอาจจะต้องการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงด้วยการโอนความเสี่ยงให้บริษัทประกันภัย แต่ในขณะที่บางคนอาจจะยอมรับความเสี่ยงไว้เอง นอกจากนี้ความเสี่ยงส่วนบุคคลบางประเภทก็ไม่สามารถตอบสนองได้ด้วยการประกันภัย ดังนั้น

ความเสี่ยงส่วนบุคคลเป็นความเสี่ยงที่มีผลกระทบโดยตรงต่อบุคคลแต่ละคน เช่น สุขภาพไม่ดี เสียชีวิตก่อนวัยอันควร มีอายุยืนยาวเกินกว่าเงินสะสมที่มีอยู่สำหรับใช้ดำรงชีพ หรือตกอยู่ในภาวะว่างงาน ความเสี่ยงส่วนบุคคลจำแนกได้หลายประเภทที่สำคัญดังนี้

1) ความเสี่ยงด้านสุขภาพ (Health Risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดจากการสุขภาพไม่ดี ซึ่งมีผลทำให้บุคคลอาจต้องสูญเสียรายได้ หรือต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลในการดูแลสุขภาพ สำหรับกรณีความเสี่ยงด้านสุขภาพสามารถถ่ายโอนความเสี่ยงให้บริษัทประกันภัยได้ โดยการรับประกันสุขภาพ ซึ่งผู้รับประกันภัยจะชดใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าผ่าตัด และค่าโรงพยาบาล ซึ่งให้ความคุ้มครองครอบคลุมทั้งประกันชีวิต ประกันสุขภาพ อุบัติเหตุ และโรคร้ายแรงในกรมธรรม์ฉบับนั้น

2) ความเสี่ยงด้านการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร (Premature Death Risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดจากบุคคลอาจเสียชีวิตโดยที่ไม่ได้คาดเดาเอาไว้ล่วงหน้า หรือเสียชีวิตก่อนวัยชรา ความเสี่ยงในกรณีนี้อาจก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างรุนแรงได้ หากบุคคลที่เสียชีวิตนั้นเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ต้องหารายได้เพื่อเลี้ยงดูครอบครัว หรือเป็นบุคคลที่มีภาระหนี้สินทางการเงิน หากบุคคลนั้นเสียชีวิตจะก่อให้เกิดปัญหาทางการเงินแก่บุคคลในครอบครัว อาจจะวางแผนทางการเงินด้วยการทำประกันชีวิตเพื่อลดผลกระทบจากการเสียชีวิตให้มีความรุนแรงน้อยลง เพราะจะได้รับเงินผลประโยชน์จำนวนหนึ่งจากบริษัทประกันชีวิต ถือเป็นการถ่ายโอนความเสี่ยงไปให้บริษัทประกันชีวิต

3) ความเสี่ยงด้านการมีอายุที่ยืนยาว (Old Age Risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดจากบุคคลมีอายุที่ยาวนาน ซึ่งอาจทำให้บุคคลไม่มีเงินหรือรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในวัยชราหรือหลังจากเกษียณอายุ เพราะโดยปกติเมื่อบุคคลอยู่ในวัยชราหรือไม่ได้ทำงานแล้วจะสูญเสียรายได้ประจำส่วนหนึ่งไป ซึ่งหากบุคคลไม่ได้สะสมทรัพย์สินเงินทองไว้อย่างเพียงพอ เพื่อไว้ใช้จ่ายในยามชรา ทำให้บุคคลนั้นมีปัญหาทางการเงิน อาจกระทำได้โดยการถ่ายโอนความเสี่ยงไปให้บริษัทประกันชีวิต เช่น การทำประกันชีวิตแบบบำนาญ เพราะการประกันชีวิตแบบนี้จะทำให้บุคคลมีรายได้สม่ำเสมอเพื่อไว้ใช้จ่ายหลังเกษียณอายุ

4) ความเสี่ยงด้านหนี้สิน (Liability Risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นเนื่องจากบุคคลมีหนี้สินแล้วไม่สามารถชำระคืนหนี้สิน หรือไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ตกลงกัน โดยเกิดการผิดนัดชำระหนี้ มีวิธีการที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ การทำประกันภัยเพื่อจะได้มีเงินจากการประกันภัยมาช่วยชดใช้หนี้สิน เช่น การประกันชีวิตผู้กู้ยืม หากผู้กู้ยืมเสียชีวิตระหว่างที่ยังมีภาระหนี้สินก็จะได้นำเงินที่ได้จากบริษัทประกันชีวิตมาชำระหนี้สิน หรือกรณีที่บุคคลมีหนี้สินจากการกู้ยืมเงิน เพื่อซื้อบ้านหรือที่อยู่อาศัย ก็อาจจะทำประกันอัคคีภัยบ้าน เพื่อว่าหากไฟไหม้บ้านก็จะได้รับเงินค่าสินไหมทดแทนจากการประกันภัยมาชำระหนี้สินจากการกู้ยืม

5) ความเสี่ยงด้านทรัพย์สิน (Property Risk) เป็นความเสี่ยงที่จะเกิดการสูญหายหรือเสียหายต่อทรัพย์สินที่บุคคลเป็นเจ้าของ เช่น ทรัพย์สินถูกขโมย ถูกทำลาย เกิดอัคคีภัย อุทกภัย ทำให้ทรัพย์สินได้รับความเสียหาย การทำประกันภัย เช่น การประกันภัยโจรกรรม และการประกันภัยสำหรับเงิน

6) ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย (Safety Risk) เป็นความเสี่ยงที่จะทำให้บุคคลไม่ได้รับความปลอดภัยในระหว่างการดำเนินชีวิต เช่น ระหว่างการเดินทาง ระหว่างการขับขี่รถยนต์ เช่น ทำประกันภัยเพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยจะได้รับเงินชดใช้จากบริษัทประกันภัยหากมีภัยเกิดขึ้น เช่น การประกันชีวิต การประกันภัยรถยนต์ การประกันภัยอุบัติเหตุเดินทาง และการประกันภัยอุบัติเหตุส่วนบุคคล เป็นต้น

7) ความเสี่ยงด้านการลงทุน (Investment Risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดจากนำเงินไปลงทุนแล้วผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุน อาจไม่เป็นไปตามที่คาดหวังหรือได้รับผลตอบแทนไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายซึ่งความเสี่ยงอาจเกิดขึ้นได้ในหลายกรณี โดยทั่วไปบุคคลมักจะลงทุนเพื่อหวังว่าจะได้ผลตอบแทนที่เพียงพอ สำหรับไว้ใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตทั้งก่อนและหลังเกษียณอายุ การมีชีวิตที่ยาวนานเกินไป ก็อาจถือเป็นปัจจัยเสี่ยงอย่างหนึ่งที่ทำให้บุคคลไม่มีเงินเพียงพอ สำหรับการดำเนินชีวิตอาจทำได้ดังนี้

7.1) การลงทุนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เนื่องจากการลงทุน สามารถกระทำได้ในหลายรูปแบบ เช่น ซื้อทองคำ ที่ดิน พันธบัตร หุ้นกู้ หุ้นสามัญ หน่วยลงทุนในกองทุนต่าง ๆ การประกันชีวิตแบบควบการลงทุน และการประกันชีวิตแบบบำนาญ เป็นต้น การลงทุนจึงควรเลือกประเภทการลงทุนให้เหมาะสม เช่น หากต้องการลงทุนเพื่อให้มีรายได้อย่างสม่ำเสมอเพื่อไว้ใช้จ่ายหลังเกษียณอายุ ควรเลือกประกันชีวิตแบบบำนาญ เป็นต้น

7.2) การกระจายการลงทุนโดยไม่ลงทุนในรูปแบบเดียวกันทั้งจำนวน เช่น นำเงินลงทุนส่วนหนึ่งลงทุนใน พันธบัตร เงินอีกส่วนทำประกันชีวิตแบบควบการลงทุน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายทั้งจำนวน เพราะหากการลงทุนประเภทหนึ่งเสียหายหรือขาดทุน ก็อาจจะได้ผลตอบแทนของการลงทุนอีกประเภทหนึ่งมาชดเชย แต่ถ้าลงทุนในรูปแบบเดียวกันหรือประเภทเดียวกันทั้งจำนวน หากเกิดผลขาดทุนก็จะขาดทุนทั้งหมดโดยไม่มีสิ่งใดมาชดเชยได้ เป็นต้น

2.1.4.4 ประโยชน์ของการทำประกัน

1) ด้านการออม เป็นลักษณะแบบกึ่งบังคับ โดยผู้เอาประกันภัยจะต้องมีหน้าที่ในการจ่ายเบี้ยประกันอย่างสม่ำเสมอ และหากผู้เอาประกันภัยมีชีวิตอยู่จนครบตามที่กรมธรรม์กำหนดไว้ ได้เงินคืนตามเงื่อนไขของสัญญา ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์การออมเงินไว้ใช้จ่ายยามชราได้

2) ด้านการสร้างความมั่นคงให้กับชีวิตของผู้เอาประกันภัย ช่วยสร้างความมั่นคงของรายได้ให้แก่ผู้เอาประกันภัยได้ ในกรณีการทำประกันคุ้มครองการเจ็บป่วย หรือการประกันอุบัติเหตุ ผู้เอาประกันภัยจะได้เงินทดแทนเพื่อใช้ในการเลี้ยงชีพในกรณีทุพพลภาพโดยสิ้นเชิง

3) ด้านการให้ความคุ้มครองและบรรเทาความเดือดร้อนให้กับคนครอบครัว ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนเรื่องการเงิน รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นของครอบครัว อันเนื่องมาจากการเสียชีวิตของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในครอบครัว

4) ด้านการได้สิทธิประโยชน์ทางภาษี ผู้ที่ทำประกันชีวิตก็สามารถนำเบี้ยประกันชีวิตไปใช้เป็นค่าลดหย่อนในการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ตามจำนวนที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน 100,000 บาท สำหรับแบบทั่วไป และ 200,000 บาท สำหรับแบบบำนาญเพื่อเป็นแรงจูงใจให้สนใจการทำประกันชีวิตเพิ่มขึ้นเพื่อความมั่นคงในชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

ลักษณะการ ชนะสงคราม และชัยรัตน์ สุริยะอาภา (2559) กล่าวว่า การทำประกันชีวิตก็เป็นยุทธวิธีหนึ่งในการออมเงินหรือการวางแผนการออมเงินและการลงทุน รวมถึงการวางแผนประหยัดภาษีและวางแผนระยะยาว ทุกคนไม่สามารถคาดการณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคตได้ เช่น การเจ็บ การตาย การประกันชีวิตเป็นเครื่องมือที่ช่วยบรรเทาหรือชดเชยความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้จะช่วยจัดระเบียบในการใช้จ่ายเปรียบเสมือนเป็นการลงทุนระยะยาว ช่วยสร้างวินัยในการออมเพื่อใช้สำหรับเป้าหมายในอนาคต เปรียบเสมือนเป็นการลงทุนซื้อ

หลักทรัพย์ชนิดหนึ่ง แต่ประกันชีวิตจะได้รับดอกผลเช่นเดียวกับการฝากเงินในสถาบันการเงิน เพียงแต่มีเงื่อนไขและอัตราดอกเบี้ยที่แตกต่างกัน เป็นรายได้ที่มีความแน่นอนเงินต้นไม่สูญหาย มีลักษณะคล้ายการออมแบบกึ่งบังคับ หากผู้เอาประกันไม่เสียชีวิตเมื่อครบระยะเวลาตามที่กรมธรรม์กำหนดไว้ ก็จะได้รับเงินต้นคืนพร้อมดอกเบี้ยถือว่าเป็นการออมเพื่อไว้ใช้ในยามชรา

จากที่กล่าวเบื้องต้นการบริหารความเสี่ยงและการประกันชีวิต เป็นกระบวนการที่กำหนดขึ้นมาเพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ และวางแผนการดำเนินงานให้สามารถระบุเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และสามารถจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ โดยความเสี่ยงนั้นเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงที่ไม่แน่นอน ซึ่งไม่สามารถคาดเดาได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น และการประกันชีวิตเป็นวิธีการที่บุคคลกลุ่มหนึ่งร่วมกันเฉลี่ยภัย เมื่อบุคคลใดต้องประสบภัยเหล่านั้น ก็ได้รับเงินเฉลี่ยช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนแก่ตนเองและครอบครัว โดยบริษัทประกันชีวิตจะทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการนำเงินก้อนดังกล่าวไปจ่ายให้แก่ผู้ได้รับภัย ในการบริหารด้านความเสี่ยงส่วนบุคคลมีลักษณะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความต้องการได้รับหรือปกป้องความเสี่ยงภัยนั้น ๆ เช่น ความเสี่ยงด้านสุขภาพ ความเสี่ยงในการจากไปก่อนวัยอันควร ความเสี่ยงด้านหนี้สิน ความเสี่ยงด้านการมีอายุที่ยืนยาว และความเสี่ยงด้านการลงทุนอื่น ๆ เพื่อเป็นการปกป้องหรือการบริหารจัดการที่ดี หากเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ เชิงลบหรือไม่คาดฝันก็จะช่วยบรรเทาปัญหาลงได้ เพื่อคนที่อยู่เบื้องหลังหรือครอบครัวจะไม่เดือดร้อน ในการบริหารเสี่ยงหรือการทำประกันชีวิตนั้น อาจเกิดประโยชน์ต่าง ๆ เช่น ด้านการออมเงิน ความมั่นคงในชีวิต ด้านการให้ความคุ้มครองและบรรเทาความเดือดร้อนให้กับคนครอบครัว และสิทธิประโยชน์ทางภาษี เป็นต้น

2.1.5 การวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

การวางแผนภาษี (Tax Planning) คือ การเตรียมการในการเสียภาษีเพื่อให้เสียน้อยที่สุด โดยที่ไม่ผิดกฎหมายจะเห็นได้ว่าภาษีเป็นรายจ่ายอย่างหนึ่งของบุคคลที่มีเงินได้ ดังนั้นการวางแผนภาษีจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการบริหารการเงินบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลเสียภาษีในจำนวนที่น้อยที่สุดและทำให้รายจ่ายของบุคคลน้อยลง (ศิรินุช อินละคร, 2548: 83)

การวางแผนภาษีอากร (Tax Planning) คือ การกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมเพื่อการปฏิบัติในอนาคตเกี่ยวกับรายการทางการเงิน (Financial Transactions) โดยมุ่งให้การเสียภาษีอากร และการปฏิบัติการเกี่ยวกับภาษีอากรขององค์กรเป็นไปโดยถูกต้อง และครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กฎหมายภาษีอากรกำหนดไว้ และเป็นผลให้จำนวนภาษีอากรที่ต้องเสียนั้น เป็นจำนวนน้อยที่สุดหรือประหยัดที่สุด รวมทั้งใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอากรสูงสุด ทั้งนี้ โดยไม่อาศัยการทุจริตหลีกเลี่ยงภาษีอากร (สุเทพ พงษ์พิทักษ์, 2562: เว็บไซต์)

สรุปได้ว่า การวางแผนภาษีอากร คือ วิธีการวางแผนเสียภาษีที่เป็นรูปธรรม เพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเสียภาษีอากรตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่กฎหมายได้กำหนดไว้ และเป็นผลประโยชน์ให้จำนวนภาษีที่บุคคลต้องจ่ายน้อยลง ทั้งนี้ โดยไม่อาศัยการทุจริตหลีกเลี่ยงภาษีอากร

กรมสรรพากร (2562: เว็บไซต์) กล่าวว่า ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา คือ ภาษีที่จัดเก็บจากบุคคลทั่วไป หรือจากหน่วยภาษีที่มีลักษณะพิเศษ ตามที่กฎหมายกำหนดและมีรายได้เกิดขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยปกติจัดเก็บเป็นรายปี รายได้ที่เกิดขึ้นในปีใด ๆ ผู้มีรายได้มีหน้าที่ต้องนำไปแสดงรายการตนเองตามแบบแสดงรายการภาษีที่กำหนด ภายในเดือนมกราคมถึงมีนาคมของปีถัดไป

2.1.5.1 วัตถุประสงค์ในการวางแผนภาษีอากร

สุเทพ พงษ์พิทักษ์ (2558) ได้สรุปว่า เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวางแผนภาษีอากร ประกอบขึ้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อให้การเสียภาษีอากรโดยถูกต้อง ครบถ้วนและจำนวนน้อยที่สุด โดยไม่อาศัยการหลีกเลี่ยงภาษีอากร
- 2) เพื่อขจัดปัญหาทางภาษีอากร
- 3) เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายอันเกิดจากการเสียภาษีอากรไม่ถูกต้อง
- 4) เพื่อใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอากร
- 5) เพื่อลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ไม่จำเป็นและไม่ได้มาตรฐาน
- 6) เพื่อเตรียมพร้อมต่อการเรียกตรวจสอบภาษีอากรโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- 7) เพื่อเสริมสร้างระบบการควบคุมภายในให้มีประสิทธิภาพ

2.1.5.2 กลยุทธ์ในการวางแผนภาษี

การเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา คือ การวางแผนภาษีคือการใช้ประโยชน์จากค่าลดหย่อนจำนวนน้อยที่สุดโดยไม่ผิดกฎหมาย โดยใช้กลยุทธ์ในการวางแผนภาษี ซึ่งมีรายละเอียดดัง ศิริรัช อินละคร (2548: 83-84) ต่อไปนี้

1) การใช้ประโยชน์จากค่าลดหย่อน ตามที่กฎหมายยอมให้ผู้มีเงินได้สามารถหักค่าลดหย่อนของผู้มีเงินได้ คู่สมรส และบุตร นอกจากนั้นกฎหมายยังยอมให้บุคคลนำเบี้ยประกัน ค่าอุปการะเลี้ยงดูบิดา-มารดา ค่าอุปการะคนพิการหรือคนทุพพลภาพ เงินลงทุนในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเพื่อซื้อหรือสร้างที่อยู่อาศัย เงินสมทบกองทุนประกันสังคม เงินบริจาค รวมทั้งเงินลงทุนในกองทุนรวมหุ้นระยะยาว กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ และกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ดังนั้น บุคคลควรจะใช้ประโยชน์จากค่าลดหย่อนต่าง ๆ เพื่อที่จะได้เสียภาษีในจำนวนที่น้อยลง

2) การวางแผนประเภทเงินได้ เงินได้พึงประเมินที่ต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแบ่งได้เป็น 8 ประเภท และเงินได้แต่ละประเภทก็สามารถหักค่าใช้จ่ายได้ในเกณฑ์ที่แตกต่างกัน โดยเงินได้ที่สามารถหักค่าใช้จ่ายได้สูงสุดคือ เงินได้ประเภทที่ 8 ที่เป็นเงินได้จากการทำธุรกิจ การเกษตร การขนส่ง การอุตสาหกรรม การขายอสังหาริมทรัพย์ซึ่งสามารถหักได้ประมาณร้อยละ 60-80 ส่วนเงินได้ประเภทที่ไม่สามารถหักค่าใช้จ่ายได้เลยคือ เงินได้จากดอกเบี้ย หรือเงินปันผล ส่วนเงินได้จากเงินเดือน ค่าจ้าง และค่านายหน้า สามารถหักค่าใช้จ่ายได้ร้อยละ 40 แต่ไม่เกิน 60,000 บาท ซึ่งจากการที่รายได้แต่ละแหล่งสามารถหักได้ในอัตราที่แตกต่างกันนั้น หากบุคคลเลือกประเภทรายได้ที่สามารถหักค่าใช้จ่ายได้มากบุคคลนั้นก็เสียภาษีในจำนวนเงินที่น้อยลง ดังนั้น สำหรับบุคคลที่มีรายได้จากหลายแหล่ง ควรจะวางแผนเลือกประเภทรายได้ เพื่อให้เสียภาษีในอัตราที่น้อยลง

3) การกระจายรายได้ เป็นการโอนเงินได้บางส่วนไปให้กับบุคคลอื่นที่เสียภาษีน้อยกว่า โดยส่วนใหญ่จะเป็นการโอนเงินได้ให้กับบุคคลในครอบครัว เพื่อให้เงินได้ของบุคคลนั้นลดลง และทำให้เสียภาษีน้อยลง

ศกวรรณ ถีถ้วน และคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ช่วงอายุ 31-40 ปี ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีประกอบอาชีพ

พนักงานบริษัท มีรายได้อยู่ในช่วง 30,000-50,000 บาท โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เสียภาษีในอัตราร้อยละ 5 และไม่มีการวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

จากที่กล่าวเบื้องต้น ทฤษฎีเกี่ยวกับการวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา คือ ภาษีที่จัดเก็บจากบุคคลทั่วไป หรือจากหน่วยภาษีที่มีลักษณะพิเศษ ตามที่กฎหมายกำหนดและมีรายได้เกิดขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยปกติจัดเก็บเป็นรายปีรายได้ที่เกิดขึ้นในปีใด ๆ ผู้มีรายได้มีหน้าที่ต้องนำไปแสดงรายการตนเอง ตามแบบแสดงรายการภาษีที่กำหนดภายในเดือนมกราคมถึงมีนาคมของปีถัดไป สิ่งที่ต้องทราบพื้นฐานก็คือเงินได้ที่ต้องเสียภาษี เช่น เงินหรือรายได้ที่ได้รับเป็นตัวเงิน ทรัพย์สินซึ่งอาจคิดคำนวณได้เป็นเงินที่ได้รับจริง ควรมีความรู้เรื่องสิทธิการลดหย่อนต่าง ๆ จะช่วยให้การวางแผนเรื่องภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเป็นไปด้วยความถูกต้องตามกฎหมายของกรมสรรพากร เช่น การเตรียมเอกสารสำคัญต่าง ๆ ในการยื่นลดหย่อนภาษี ให้การยื่นภาษีเป็นเรื่องง่ายและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.1.6 การสร้างอิสรภาพทางการเงิน

อิสรภาพทางการเงิน หมายถึง การมีรายได้มากพอหากเมื่อถึงเวลาที่ไม่ต้องทำงานก็ยังคงมีรายได้และการมีเงินสำหรับใช้จ่ายตามความต้องการของบุคคล โดยไม่มีความกังวลด้านการเงิน (จักรพงษ์ เมษพันธุ์: 2562: เว็บไซต์)

อิสรภาพทางการเงิน หมายถึง การที่บุคคลมีหลักประกันทางการเงินที่มั่นคงเพียงพอที่จะใช้ชีวิตได้อย่างสุขสบายตามสมควรแก่อัตภาพ โดยไม่ต้องพึ่งพาบุคคลอื่นมากเกินไป และไม่กังวลกับปัญหาเรื่องเงินในการใช้จ่ายใช้สอยเพื่อดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในอนาคต ถ้าอิสรภาพทางการเงินเป็นเป้าหมายของคนส่วนใหญ่ แต่สังเกตหรือจากงานวิจัยต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่พบว่าบุคคลยังขาดการเตรียมความพร้อมด้านการเงิน (กฤษฎา เสกตระกูล, 2553)

ชารวี บุตรบำรุง (2555) กล่าวว่า อิสรภาพทางการเงินนั้นเกิดขึ้นได้หากบุคคลมีการวางแผนทางการเงินที่ดี

การสร้างควมมั่งคั่งเป็นวิธีการขั้นต้น หากบุคคลต้องการ มั่งคั่ง ร่ำรวย หรือมีอิสรภาพทางการเงินตามเป้าหมายนั้น ซึ่งบุคคลที่จะสร้างความมั่งคั่งได้ต้อง “รู้หา รู้เก็บ รู้ใช้ และรู้ขยายดอกผล” อย่างสม่ำเสมอจนกลายเป็นนิสัย ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญของการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่จะต้องนำเอาการบริหารจัดการและวิธีการสร้างความมั่งคั่ง (กฤษฎา เสกตระกูล, 2553: 1-9) ดังนี้

2.1.6.1 การสร้างความมั่งคั่ง

การบริหารความมั่งคั่งส่วนบุคคล และความมั่งคั่ง หมายถึง ขนาดของสินทรัพย์สุทธิของบุคคลซึ่งมาจากสินทรัพย์รวมของบุคคลหักออกด้วยหนี้สินของบุคคล และการบริหารความมั่งคั่งของบุคคล หมายถึง กระบวนการจัดการให้เกิดความมั่งคั่งอย่างยั่งยืนของสินทรัพย์สุทธิ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินซึ่ง อธิบายดัง 4 ขั้นตอนต่อไปนี้

1) รู้หา (How to earn) รู้วิธีใช้ความสามารถของตน (Human Assets) ในการหารายได้ การได้เงินเดือนจากการทำงานยังการงานประสบความสำเร็จก็จะยิ่งส่งผลให้ความสามารถที่จะออมได้มีมากขึ้น ยังมีช่องทางของการรู้หาไม่ได้มีเฉพาะการเป็นลูกจ้าง แต่การเลือกนำเงินทุนและแรงงานไปลงทุนเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) ก็ทำให้มีโอกาสจะได้รับผลตอบแทนที่สูง ซึ่งเป็นรากฐานของการออมเพื่อความมั่งคั่งได้เป็นอย่างดี

2) รู้เก็บ (How to save) การแบ่งรายได้มาเพื่อออมทันทีเป็นการสร้างวินัยการเงิน เพื่อให้ฐานของเงินออมขยายตัวเพิ่มรองรับการสร้างความมั่งคั่งในอนาคต และเงินออมควรแบ่งออกเป็นส่วน ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการออม ซึ่งมีทั้งระยะสั้นและระยะยาว

3) รู้ใช้ (How to spend) การใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยเป็นหลักคิดสำคัญ เพื่อให้รายได้ที่คงเหลือเป็นเงินออมมีเพียงพอที่จะใช้ขยายฐานเพื่อเป็นการสร้างความมั่งคั่งในอนาคต

4) รู้ขยายผล (How to invest) แนวคิดออมดีกว่าไม่ออม และออมก่อนรวยกว่า ยังคงไม่พอที่จะสร้างความมั่งคั่งได้ ทั้งนี้ รูปแบบเงินออมเพื่อจะนำไปขยายผลให้เหมาะกับระดับความเสี่ยงที่เรายอมรับได้ นำไปวางแผนการลงทุนเพื่อสร้างผลตอบแทนให้สูงขึ้น เช่น ตราสารหนี้ กองทุนรวม และหุ้น เพราะผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้นจะช่วยลดระยะเวลาสู่อิสรภาพทางการเงินให้เร็วขึ้น และสามารถเพิ่มจำนวนเงินออมต่อเดือนยิ่งบรรลุเป้าหมายได้เร็วขึ้นโดยวางแผนการลงทุน

2.1.6.2 การมีอิสรภาพทางการเงินและการวัดค่าอิสรภาพทางการเงิน

การวัดค่าอิสรภาพทางการเงินได้จากอัตราส่วน ตามที่ มนต์หนา คงแก้ว, ชฎามาศ แก้วสุกใส และนันทพลพิชัย ดุลยวาทิต (2558: 23-24) ได้อธิบายไว้ดังต่อไปนี้

1) อัตราส่วนความมั่งคั่ง (Wealth ratio) แสดงถึง การวางแผนการเงินของบุคคลที่สามารถสร้างรายได้จากสินทรัพย์ เช่น เงินปันผลจากการลงทุนในหุ้นสามัญ ดอกเบี้ยเงินฝาก การลงทุนในกองทุนรวม ตราสารหนี้ ค่าเช่าจากการให้เช่าอสังหาริมทรัพย์หรือกำไรจากการลงทุนในสินทรัพย์ต่าง ๆ ให้มีรายได้จำนวนมากกว่ารายจ่ายซึ่งจะนำชีวิตของบุคคลนั้นไปสู่การมีอิสรภาพการเงิน หากอนาคตมีรายได้จากการทำงานลดน้อยลง บุคคลนั้นยังคงสามารถใช้ชีวิตได้โดยไม่เดือนร้อนเรื่องเงิน และไม่เป็นการให้คนรอบข้าง เนื่องจากรายได้จากสินทรัพย์ดังกล่าวมีเพียงพอต่อรายจ่ายในการดำเนินชีวิต

$$\text{อัตราส่วนความมั่งคั่ง (Wealth ratio)} = \frac{\text{รายได้จากสินทรัพย์}}{\text{รายจ่าย}} \quad (2.1)$$

อธิบายได้ดังนี้ อัตราส่วนความมั่งคั่ง > 1 แสดงว่า มีอิสรภาพทางการเงินถ้าผลของอัตราส่วนความมั่งคั่งมากกว่า 1 ก็แสดงว่าหากไม่ได้ทำงานก็มีรายได้จากสินทรัพย์มากพอที่จะสามารถใช้จ่ายและใช้ชีวิตได้อย่างสบาย เรียกว่า “อิสรภาพทางการเงิน”

2) อัตราส่วนความอยู่รอด (Survival ratio) แสดงถึงการที่บุคคลใดสามารถหารายได้ จากการดำเนินงานรวมกับรายได้จากสินทรัพย์ให้มีมูลค่ามากกว่ารายจ่าย บุคคลนั้นก็สามารถดำรงชีวิตอยู่รอดได้โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยคนอื่น

$$\text{อัตราส่วนความอยู่รอด (Survival ratio)} = \frac{\text{รายได้จากการดำเนินงาน} + \text{รายได้จากสินทรัพย์}}{\text{รายจ่าย}} \quad (2.2)$$

ถ้าอัตราส่วนนี้มีค่ามากกว่า 1 หมายถึง สามารถดำรงชีวิตให้อยู่รอดได้หรือการอยู่รอดได้ด้วยตนเอง

จากที่กล่าวเบื้องต้นเกี่ยวกับอิสรภาพทางการเงินนั้น คือการที่บุคคลมีหลักประกันทางการเงินที่มั่นคง เพียงพอที่จะใช้ชีวิตได้อย่างสุขสบายตามสมควรแก่สภาพ โดยไม่ต้องพึ่งพาใครมากจนเกินไป และไม่ตกอยู่ในสภาวะปัญหาเรื่องเงินว่าจะมีไม่พอกับการใช้จ่ายใช้สอยเพื่อดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในอนาคต ซึ่งหากบุคคลต้องการมีอิสรภาพทางการเงิน ในช่วงที่ยังทำงาน เมื่อมีรายได้ก็ควรมีการวางแผนต่อยอดโดยการสร้างเงินให้มีความมั่งคั่ง เช่น การรู้จักวิธีการหารายได้หลายช่องทาง รู้จักเก็บหรือการจดบันทึกรายรับ รายจ่าย เพื่อที่จะใช้เงินให้เกิดประโยชน์ เพราะการจดบันทึกจะทำให้รู้ว่า สิ่งไหนจำเป็นและไม่จำเป็นกลายเป็นสินค้าที่สิ้นเปลือง และที่สำคัญรู้จักนำเงินไปขยายผลหรือทำให้งอกเงย โดยการทำไปลงทุนในรูปแบบต่าง ๆ ตามระดับความเสี่ยงส่วนบุคคล เพื่อที่จะได้วัดความความมั่งคั่งและความอยู่รอดในชีวิตวัยเกษียณอย่างมีความสุข

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมเกษียณอายุ

การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมวางแผนทางการเงินเพื่อความมั่นคงในวัยเกษียณ ซึ่งจะอธิบายเกี่ยวกับ ความรู้ความเข้าใจการวางแผนทางการเงิน สังคมและ/หรือบุคคลใกล้ชิด วัฒนธรรมองค์กร สวัสดิการองค์กร ภาวะทางเศรษฐกิจ และนโยบายภาครัฐสนับสนุนด้านการออม เพราะเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญกับบุคคลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 ความรู้ความเข้าใจการวางแผนทางการเงิน

ความรู้ทางการเงิน หมายถึง การที่บุคคลต้องการประสบความสำเร็จทางการเงิน ควรมีความรู้ขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน สำคัญ ได้แก่ การหารายได้ การบริหารการใช้จ่าย การออมและการลงทุน (จักรพงษ์ เมษพันธุ์, 2555)

ธีระ ภูตระกูล (2557) นายกสมาคมนักวางแผนการเงินไทย ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาการเงินไทยประกอบด้วย 3 ด้านหลักคือ ด้านความรู้ทางการเงินที่คนไทยอยู่ในระดับน้อยมาก ด้านอุปนิสัยที่ไม่มีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายทำให้อาจตัดสินใจผิดพลาด และทัศนคติด้านการใช้จ่าย หน่วยงานภาครัฐจัดโครงการให้ความรู้ทางการเงิน เพื่อผลักดันให้คนไทยมีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการวางแผนการเงิน

Alessie, Van Rooij and Lusardi (2011) กล่าวว่า ความรู้ทางการเงินมีผลต่อการวางแผนการเกษียณอายุเป็นไปในทางบวก

อิระณัฐ ลิขิตตระกูลกุล (2559: 4) ได้กล่าวว่า ปัจจัยทางสังคม หากบุคคลได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร รวดเร็ว และกว้างขวาง อาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการออมเงินที่ดีขึ้น

กฤติกา โพธิ์ไทรย์ (2558) ได้ดำเนินการสำรวจและศึกษาวิจัยโครงการ การให้ความรู้ทางการเงินแก่ประชาชนในปี 2556 สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง เพื่อต้องการทราบถึงความรู้ทางการเงินของคนไทย มาจากปัญหาและสาเหตุในเรื่องความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมทางการเงินของกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งเป็น 6 ข้อ ดังนี้

2.2.1.1 การจัดการข้อมูลทางการเงิน (Keeping Track)

2.2.1.2 การบริหารจัดการทางการเงินระยะสั้น (Making Ends Meet)

2.2.1.3 การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงินและการบริหารทางการเงิน (Choosing Financial Products)

2.2.1.4 การวางแผนการเงิน (Planning Ahead)

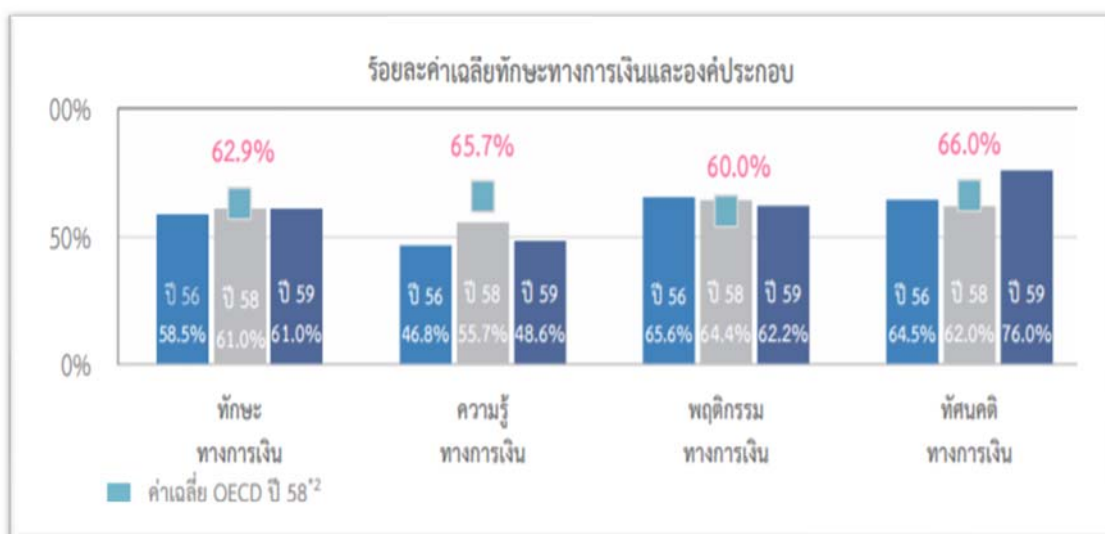
2.2.1.5 การลงทุน (Investment)

2.2.1.6 การแก้ปัญหาและการเข้าถึงข้อมูลด้านการเงิน (Getting Help)

การพิจารณาความรู้ทางการเงินใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน และด้านทัศนคติทางการเงิน สรุปผลการสำรวจของคนไทยด้านความรู้ทางการเงินในปี 2556 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 6,000 คน ทั้งนี้รวมถึงกลุ่มที่เป็นบุคลากรในหน่วยงานราชการและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับความรู้ทางการเงินในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ เป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 69.9 แต่มีระดับความรู้ในระดับสูง และระดับสูงที่สุดเพียงร้อยละ 4.9 สะท้อนให้เห็นว่าระดับความรู้ทางการเงินภาคประชาชนยังคงอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ และจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้น

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2562: เว็บไซต์) ฝ่ายส่งเสริมความรู้ทางการเงินสรุปผลการสำรวจทักษะทางการเงินและแนวทางการดำเนินการของธนาคารแห่งประเทศไทย พบว่า ทักษะทางการเงินเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่จำเป็นในการดำรงชีวิตของประชาชน ผู้ที่มีทักษะทางการเงินดี จะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางการเงิน และบริหารจัดการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการใช้จ่าย การเก็บออม และการจัดการหนี้สิน ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันทางการเงินที่จะช่วยเพิ่มพูน ความมั่นคงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง และสามารถรับมือกับความท้าทายต่าง ๆ ได้เช่น การบริหารจัดการหนี้ให้เหมาะสมกับความสามารถของตน และการเตรียมพร้อมสำหรับเข้าสู่วัยเกษียณ ซึ่งนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีอย่างยั่งยืน และเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศต่อไป ในปัจจุบันยังมีทักษะทางการเงินไม่เข้มข้น ประกอบกับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และสถานะหนี้ครัวเรือนในระดับสูง ทำให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาบทบาทเพื่อส่งเสริมการวางแผนด้านการเงินมากขึ้น

ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการเร่งส่งเสริมทักษะทางการเงินให้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยได้ทำการสำรวจทักษะทางการเงินของคนไทย เพื่อให้ทราบพัฒนาการระดับทักษะทางการเงิน เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดนโยบายการส่งเสริมความรู้ทางการเงินให้เหมาะสม ในการสำรวจทักษะทางการเงินปี 2559 เป็นการสำรวจตามแนวทางขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา โดยร่วมมือกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ ครอบคลุมกลุ่มตัวอย่าง 10,876 รายทั้งในและนอกเขตเทศบาลจากทุกจังหวัดทั่วประเทศ ดังภาพที่ 2.8

ภาพที่ 2.8 ผลสำรวจทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของประชากรไทยปี 2559
ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2562: เว็บไซต์)

จากการสำรวจทักษะทางการเงินตามแนวทางขององค์การ เพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน ซึ่งพบว่าค่าเฉลี่ยทักษะทางการเงินของคนไทย ในปี 2559 อยู่ที่ร้อยละ 61.0 โดยคนไทยอ่อนด้านความรู้ทางการเงินที่สุดมีคะแนนอยู่ที่ร้อยละ 48.6 สำหรับด้านพฤติกรรมทางการเงินมีคะแนนที่ร้อยละ 62.2 และด้านทัศนคติทางการเงินมีคะแนนที่ร้อยละ 76.0 ซึ่งในภาพรวมทักษะทางการเงินของคนไทยมีแนวโน้มดีขึ้นกว่าปี 2556 และเท่ากับปี 2558 แต่องค์ประกอบในด้าน พฤติกรรมทางการเงินมีแนวโน้มลดลงจากปี 2556 และ 2558 เช่น การไม่ตั้งเป้าหมายระยะยาวการบริหารเงิน และการขาดการไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนก่อนการเลือกซื้อ

ดังนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้ บุคคลควรให้ความสำคัญกับการเพิ่มพูนความรู้ด้านการวางแผนทางการเงิน และมีความตระหนักด้านการวางแผนการเงินให้มากขึ้น โดยเฉพาะพฤติกรรมทางการเงินมีคะแนนอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ส่งผลให้บุคคลขาดการวางแผนด้านการเงินที่ชัดเจน เมื่อถึงวัยเกษียณอาจมีเงินไม่เพียงพอสำหรับใช้ในวันบั้นปลายของชีวิต อย่างไรก็ตาม หากต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในวัยเกษียณ ปัจจุบันก็ควรให้ความสำคัญกับการวางแผนด้านการเงิน การศึกษาหาความรู้เรื่องการวางแผนด้านการเงินรวมไปถึงการบริหารจัดการหนี้สิน เพื่อความอยู่ดีมีสุขสำหรับวัยเกษียณ

2.2.2 สังคมและ/หรือบุคคลใกล้ชิด

สังคม หมายถึง กลุ่มคนอย่างน้อยสองคนขึ้นไปมาอาศัยอยู่รวมกันในพื้นที่แห่งหนึ่งหรือในองค์กรแห่งหนึ่ง คนเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์และมีการกระทำตอบโต้กัน และกันในลักษณะทางตรงทางอ้อม และความสัมพันธ์ทางตรง เช่น การทำงานร่วมกัน การพูดจาหักทลายกัน (ดำรง ฐานดี, 2562)

สภาพแวดล้อมทางสังคม หมายถึง กลุ่มเพื่อนสนิท เพื่อนร่วมงาน เพื่อนบ้านหรือเพื่อนในวงสังคมที่มีอิทธิพลต่อบุคคลในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมการใช้จ่ายต่อสิ่งต่าง ๆ สังคมคนรอบข้างหรือบุคคลใกล้ชิดมีผลต่อพฤติกรรมทางการเงินทั้งด้านบวกและด้านลบ หากอยู่ในสังคมที่เป็น

แบบอย่างที่ดีจะส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายที่ดี และหากอยู่ในสังคมแห่งการเลียนแบบจะส่งผลให้เกิดการประพฤติปฏิบัติเพื่อความเท่าเทียมในสังคม หรือการยกระดับตนเอง โดยเฉพาะสังคมชนชั้นล่างและชนชั้นกลาง ดังเห็นจากสังคมปัจจุบันที่มีพฤติกรรมทำตามกระแสบริโภคนิยม จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าสภาพแวดล้อมทางสังคมมีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่าย และย่อมมีผลกระทบต่อแผนการเงินที่วางไว้ (จารุณี จอมโคกสูง 2555)

ปัจจัยที่มีผลต่อการจะบรรลุเป้าหมายมีทั้งวิถีชีวิต ความคิด นิสัย และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกี่ยวข้อง ต่างมีอิทธิพลต่อค่านิยมและพฤติกรรมในการใช้จ่ายทั้งสิ้นหากมีพฤติกรรมในการใช้จ่ายที่เลียนแบบ ตามกระแสสังคมจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการวางแผนการเงิน และหากมีการใช้จ่ายอย่างรอบคอบและเหมาะสมจะส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามเป้าหมายที่วางไว้ (อัมพร สุขเวียง, 2555: 87-88; อ้างอิงจาก จารุณี จอมโคกสูง, 2555)

ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม สรุปผลลัพธ์ได้ว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีการวางแผนการเงินตามบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Carol, Finn, and Katleen (จารุณี จอมโคกสูง, 2555; อ้างอิงจาก Carol, Finn and Katleen, 2011) พบว่าสังคมมีผลกระทบต่อการออม เพราะบุคคลจะรู้จักการออมเพิ่มขึ้นเมื่อบุคคลได้พบเห็นหรืออยู่ในสภาพสังคมที่มีบุคคลที่มีการออมที่ประสบกับผลสำเร็จ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 13 คน อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี โดยให้ข้อมูลว่าบุคคลใกล้ชิดมีอิทธิพลต่อการวางแผนด้านการเงิน เพราะว่าคนที่มีความชอบคล้าย ๆ กันมักจะมีแนวโน้มที่จะอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ทำให้เกิดความสัมพันธระหว่างพฤติกรรมของกลุ่มและพฤติกรรมส่วนบุคคล มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการออมด้วย (ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล)

จากที่กล่าวเบื้องต้น เกี่ยวกับสังคมและบุคคลใกล้ชิด เป็นปัจจัยที่ส่งผลเชิงบวกและเชิงลบ หากบุคคลอยู่ในสังคมหรือสภาพแวดล้อมที่ดี มีพฤติกรรมที่ส่งเสริมด้านการวางแผนด้านเงิน รวมไปถึงการวางแผนใช้จ่ายต่าง ๆ เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ เช่น กลุ่มเพื่อน บุคคลใกล้ชิด บุคคลที่มีอิทธิชอบวางแผนการออมเงินการลงทุน จะส่งผลให้เกิดการแสดงออมหรือมีพฤติกรรมที่เลียนแบบ

2.2.3 วัฒนธรรมองค์กร

พฤติกรรมระเบียบแบบแผนที่สร้างขึ้นจากคนในองค์กรหรือหน่วยงานนั้น ๆ โดยมีการเรียนรู้ทัศนคติ ค่านิยม และยึดถือปฏิบัติกันมาจนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในองค์กร อธิบายความหมายได้ดังนี้

Gordon (สมุทรา ชำนาญ 2554-2555: 2; อ้างอิงจาก Gordon, 1999: 342) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์กร คือ สิ่งที่อธิบายสภาพแวดล้อมภายในองค์กรที่รวมเอาข้อสมมุติ ความเชื่อ และค่านิยมที่สมาชิกขององค์กรมีส่วนร่วมและใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อมีปฏิสัมพันธ์กับโครงสร้างอย่างเป็นทางการในการกำหนดรูปแบบพฤติกรรม

สมคิด บางโม (2555) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์กร หมายถึง ความเชื่อ ความคิด ระเบียบแบบแผนการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิตของสมาชิกในองค์กร ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ขององค์กรจะยอมรับและปฏิบัติเป็นประเพณี โดยใช้เป็นแบบแผนในการปฏิบัติตนในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กร

ปิยาภรณ์ ครองจันทร์ และคณะ (2559) ได้กล่าวว่า การจัดทำโครงการเพื่อส่งเสริมการออมและการวางแผนการเงินส่วนบุคคล ให้คนในองค์กรมีการวางแผนทางการเงินในช่วงระยะเวลา

ที่ยังทำงาน ให้สามารถบริหารจัดการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งช่วยปลูกจิตสำนึกให้เห็นคุณประโยชน์ของการออมเพื่อเป้าหมายต่าง ๆ ในแต่ละช่วงของชีวิตตลอดจนเพื่อการเกษียณ การวางแผนใช้จ่ายเงิน และการบริหารจัดการหนี้สินด้วยการจัดบัญชีรายได้ ค่าใช้จ่าย นำไปสู่การตระหนักรู้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในองค์กรให้เกิดการปฏิบัติที่ดี และมีวินัยในการใช้จ่ายอย่าง ถูกวิธี เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินที่เข้มแข็งและเมื่อมีความสุขทางการเงิน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างบุคลากรในหน่วยงานราชการและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 13 คน อำเภอพุทธนิคม จังหวัดอุบลราชธานี โดยให้ข้อมูลว่า หากผู้บริหารกำหนดนโยบายขององค์กรนั้น ๆ โดยการส่งเสริมโครงการด้านการวางแผนสำหรับวัยเกษียณอาจส่งผลให้บุคลากรในองค์กรมีการเตรียมความพร้อมมากขึ้น เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ของหน่วยงานที่ให้ออมเบี้ยสูง เพื่อเป็นการจูงใจให้เกิดการออมเงินมากขึ้น (ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล) ดังนั้น วัฒนธรรมขององค์กรอาจช่วยให้เกิดโครงการเพื่อส่งเสริมให้คนในองค์กรมีการออมและการวางแผนการเพื่อเกษียณมากขึ้น

ดังนั้น จากที่กล่าวเบื้องต้น วัฒนธรรมองค์กรคือ ฐานคติพื้นฐานที่มีแบบแผน การเรียนรู้โดยกลุ่ม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาการปรับตัวและถูกถ่ายทอดไปยังสมาชิกในองค์กรเป็นโครงการให้เกิดการสร้างสุขทางการเงิน และมีหลายบริษัทให้ความสำคัญกับโครงการส่งเสริมการออมและการวางแผนการเงินส่วนบุคคล ให้เกิดการวางแผนด้านการเงิน ซึ่งถ้าคนในองค์กรมีวัฒนธรรมหรือลักษณะพฤติกรรมที่วางแผนด้านการเงินที่ดี รวมไปถึงการใช้จ่ายต่าง ๆ ก็มีความเป็นไปได้ที่สมาชิกคนอื่น ๆ ในองค์กรก็จะมีพฤติกรรมที่เลียนแบบที่ต้องการจะวางแผนเกษียณด้านการเงินสำหรับวัยเกษียณ

2.2.4 สวัสดิการในองค์กร

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ได้กล่าวว่า สวัสดิการคือ ผลประโยชน์อื่นใดที่ทางราชการจัดให้แก่ราชการในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์กร เพื่อช่วยให้มีความมั่นคงในชีวิตตลอดจนเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้ข้าราชการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบังเกิดประสิทธิผล สวัสดิการข้าราชการพลเรือนสามัญมีทั้งที่กำหนดให้เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน ทั้งนี้ยังรวมถึงสวัสดิการของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งอธิบายได้ดังต่อไปนี้

2.2.4.1 ค่าตอบแทนที่ได้รับในรูปของบำเหน็จบำนาญสำหรับข้าราชการ

พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (พ.ศ. 2494 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 26 พุทธศักราช 2553) ได้กล่าวถึง การรับบำเหน็จบำนาญของข้าราชการ ดังนี้

เงินเดือนเดือนสุดท้าย คือ เงินเดือนที่ได้รับจากเงินงบประมาณเดือนสุดท้ายที่ออกจากราชการ

บำเหน็จ คือ เงินตอบแทนความชอบที่ได้รับราชการมาซึ่งจ่ายครั้งเดียว

บำนาญ คือ เงินตอบแทนความชอบที่ได้รับราชการจ่ายเป็นรายเดือน

ทายาทผู้มีสิทธิ คือ บุตร สามีหรือภรรยา บิดา และมารดา บำเหน็จบำนาญที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการที่เกษียณอายุ

1) บำเหน็จบำนาญปกติ ผู้มีสิทธิได้รับจะต้องเป็นผู้ที่รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณ มีอายุราชการตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป ไม่ถูกไล่ออกหรือปลดออกจากราชการ ต้องไม่เป็นข้าราชการวิสามัญหรือลูกจ้าง และต้องไม่เป็นผู้ซึ่งรัฐบาลกำหนดเงินอย่างอื่นไว้ให้แทนบำเหน็จแล้ว ในการคำนวณบำเหน็จบำนาญนั้นให้ถือเกณฑ์ ดังนี้

1.1) การคำนวณบำเหน็จบำนาญ กรณีไม่เป็นสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) ตามพระราชบัญญัติ 2494

บำเหน็จ = เงินเดือนเดือนสุดท้าย x เวลาราชการ และ

บำนาญ = (เงินเดือนเดือนสุดท้าย x เวลาราชการ)/50

1.2) การคำนวณบำเหน็จบำนาญ กรณีเป็นสมาชิก กบข.

บำเหน็จ=เงินเดือนเดือนสุดท้าย X เวลาราชการ และ

บำนาญ=(เงินเดือนเฉลี่ย 60 เดือนสุดท้าย x เวลาราชการ)/50

2) บำเหน็จตกทอด พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการกำหนดว่า ผู้ได้รับบำนาญปกติอยู่หรือผู้มีสิทธิได้รับบำนาญถึงแก่ความตาย ให้จ่ายเงินเป็นบำเหน็จตกทอดให้แก่ทายาทผู้มีสิทธิเป็นจำนวนสามสิบเท่าของบำนาญรายเดือนที่ได้รับหรือมีสิทธิได้รับ

2.1) การคำนวณบำเหน็จตกทอด

บำเหน็จตกทอด = บำนาญรายเดือนคูณด้วยสามสิบ (สำหรับข้าราชการบำนาญ) หรือบำเหน็จตกทอด = เงินเดือนเดือนสุดท้ายคูณด้วยอายุราชการ (สำหรับข้าราชการที่ถึงแก่กรรมระหว่างรับราชการและมีอายุราชการตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป)

2.2) การคำนวณบำเหน็จตกทอด เงินบำเหน็จตกทอดไม่ถึงสามพันบาทให้จ่ายเป็นเงินบำเหน็จตกทอดสามพันบาท การจ่ายเงินบำเหน็จตกทอดให้จ่ายแก่ทายาทผู้มีสิทธิ ดังนี้ (1) บุตรได้รับสองส่วน ถ้าผู้ตายมีบุตรตั้งแต่สามคนขึ้นไปให้ได้รับสามส่วน (2) สามีและภรรยาให้ได้รับหนึ่งส่วน (3) ปิตาและมารดา ที่มีชีวิตอยู่ให้ได้รับหนึ่งส่วนในกรณีที่ไม่มีทายาท

3) สิทธิประโยชน์ที่ได้รับหลังเกษียณอายุราชการข้าราชการ มีดังนี้

3.1) บำเหน็จ

3.2) บำนาญปกติ เงินบำเหน็จดำรงชีพ

3.3) เงินก้อนข้าราชการที่เป็นสมาชิก กบข. รับเป็นเงินก้อนหรือลงทุนต่อ

3.4) มีสิทธิกู้เงินบำเหน็จค้ำประกัน โดยกู้เงินกับสถาบันการเงิน

3.5) สวัสดิการด้านรักษาพยาบาลและด้านการศึกษาบุตร กรณีรับบำนาญจะได้รับสิทธินั้น ๆ ต่อ เช่น สวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล สวัสดิการด้านการศึกษาบุตร

3.6) สวัสดิการที่ทายาทจะได้รับเมื่อข้าราชการบำนาญถึงแก่กรรม เช่น บำเหน็จตกทอด 30 เท่าของเงินบำนาญ และเงินช่วยเหลือ 3 เท่าของเงินบำนาญ

3.7) สวัสดิการอื่น ๆ เช่น การขอรับพระราชทานเพลิงศพ

3.8) สิทธิกู้เงินโครงการสวัสดิการเงินกู้ของสมาชิก เช่น เงินสวัสดิการช่วยเหลือและสงเคราะห์ครูสมาชิกและครอบครัว (ช.พ.ค.)

3.9) สิทธิการกู้เงินจากสถาบันการเงินต่าง ๆ

จากทฤษฎีที่กล่าวเบื้องต้น กลุ่มข้าราชการได้รับเงินเดือนไม่สูงเมื่อเปรียบเทียบกับคนที่ทำงานในภาคเอกชน แต่คนกลุ่มข้าราชการจะมีสวัสดิการทั้งทางด้านการเกษียณอายุผ่านกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) สวัสดิการเรื่องค่ารักษาพยาบาลที่ค่อนข้างดีและสิทธิอื่น ๆ

2.2.4.2 ค่าตอบแทนและสิทธิของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (2561: เว็บไซต์) โดยรัฐวิสาหกิจมีความหมายแตกต่างกันไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561 “รัฐวิสาหกิจ” หมายความว่า

1) องค์การของรัฐบาลตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์การของรัฐบาล กิจการของรัฐซึ่งมีกฎหมายจัดตั้งขึ้น หรือหน่วยงานธุรกิจที่รัฐบาลเป็นเจ้าของ

2) บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ (1) มีทุนรวมอยู่ด้วยเกินร้อยละห้าสิบ

3) บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ (1) หรือ (2) หรือรัฐวิสาหกิจ (1) และ (2) หรือที่รัฐวิสาหกิจ (2) มีทุนรวมอยู่ด้วยเกินร้อยละห้าสิบ

4) สวัสดิการขึ้นอยู่กับองค์กรรัฐวิสาหกิจนั้น ๆ ค่ารักษาพยาบาลครอบคลุมทั้งตัวเอง คู่สมรส และบุตร ส่วนพ่อแม่ขึ้นอยู่กับองค์กรรัฐวิสาหกิจนั้น ๆ ส่วนบำเหน็จบำนาญ เมื่อทำงานจนเกษียณ รัฐวิสาหกิจจะเป็นเหมือนกับบริษัทเอกชน คือ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ หากทำงานจนถึงเกษียณก็จะได้เงินก้อนจากกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ไม่มีบำเหน็จหรือบำนาญเหมือนข้าราชการ เมื่อเกษียณสวัสดิการต่าง ๆ ที่เคยได้รับก็หมดสิทธิไปทั้งเรื่องค่ารักษาพยาบาล และการศึกษาบุตร

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า สวัสดิการในองค์กรนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกัน สวัสดิการของหน่วยงานราชการค่อนข้างครอบคลุมบุคคลในครอบครัว เช่น บุตร ภรรยา พ่อ แม่ โดยเฉพาะในเรื่องค่ารักษาพยาบาล หากในวันเกษียณก็ยังได้รับสิทธิบำเหน็จบำนาญ แต่สำหรับองค์กรรัฐวิสาหกิจ สวัสดิการจะครอบคลุมหรือได้ใช้สิทธินั้น ๆ เฉพาะช่วงเวลาที่ยังทำงาน เช่น ได้รับโบนัส ค่ารักษาพยาบาล โครงการสงเคราะห์ต่าง ๆ และในวันที่เกษียณกลุ่มนี้จะได้รับในส่วนกองทุนสำรองเลี้ยงชีพที่สะสมมา ส่วนเรื่องค่ารักษาพยาบาลก็สิ้นสุด ณ วันเกษียณ ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ควรวางแผนด้านการเงินไว้ตั้งแต่ช่วงที่ยังทำงานจะได้มีไว้เงินใช้ให้เพียงพอในชีวิตหลังวัยเกษียณ

2.2.5 ภาวะทางเศรษฐกิจ

การวางแผนการเงินส่วนบุคคลนอกจากจะต้องคำนึงถึงช่วงอายุของบุคคลแล้วยังต้องคำนึงปัจจัยทางเศรษฐกิจต่าง ๆ อีกด้วย โดยปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่ต้องคำนึงถึงได้แก่ เงินเพื่อการใช้จ่ายของผู้บริโภคและอัตราดอกเบี้ย (ศิรินุช อินละคร: 2548: 7-9) ดังต่อไปนี้

ปัจจัยทางเศรษฐกิจกับการวางแผนการเงินส่วนบุคคล

2.2.5.1 เงินเฟ้อ (Inflation) คือ ภาวะการณ์ที่ระดับราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไปเพิ่มขึ้น เมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อจะทำให้อำนาจซื้อลดลง ในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลต้องคำนึงถึงภาวะเงินเฟ้อเนื่องจากภาวะเงินเฟ้อจะทำให้รายจ่ายของบุคคลเพิ่มขึ้น เงินเฟ้อจะส่งผลกระทบต่อบุคคลกลุ่มต่าง ๆ โดยบุคคลบางกลุ่มอาจได้รับผลดีจากภาวะเงินเฟ้อ บุคคลบางกลุ่มอาจได้รับผลเสียจากภาวะเงินเฟ้อ ดังนี้

1) ผู้กู้ยืม เงินเฟ้อจะส่งผลดีต่อผู้กู้ยืมในกรณีที่กู้ยืมเงินมาเพื่อซื้อทรัพย์สิน เนื่องจากภาวะเงินเฟ้อจะทำให้ทรัพย์สินที่ซื้อมีมูลค่าสูงขึ้น ในขณะที่ผู้กู้ยืมยังคงชำระหนี้ในจำนวนเงินเท่าเดิม และภาวะเงินเฟ้อจะส่งผลเสียต่อบุคคลต่อไปนี้

2) ผู้ที่มีรายได้ประจำ ได้แก่ ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างที่มีเงินเดือนประจำเงินเพื่อทำให้รายจ่ายของบุคคลสูงขึ้น เนื่องจากราคาสินค้าและบริการสูงขึ้นในขณะที่รายได้ของบุคคลกลุ่มนี้ไม่คุ้มกับอัตราเงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้น

2.2.5.2 การใช้จ่ายของผู้บริโภค (Consumer spending) คือ ความต้องการสินค้าหรือบริการของผู้บริโภค การใช้จ่ายของผู้บริโภคส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น และลดน้อยลง ในการวางแผนการเงินบุคคลจึงต้องพิจารณาถึงระดับการใช้จ่ายของผู้บริโภค เพื่อจะได้พิจารณาวางแผนในส่วนของรายได้ของบุคคล

2.2.5.3 อัตราดอกเบี้ย (Interest rates) อัตราดอกเบี้ยจะถูกกำหนดโดยพิจารณาจากความต้องการเงินทุนและปริมาณของเงินทุน หากประชาชนมีการออมหรือการลงทุนเพิ่มขึ้นปริมาณเงินจะเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยลดลง แต่หากประชาชน ธุรกิจ หรือรัฐบาลต้องการเงินไปลงทุนเพิ่มขึ้น ความต้องการเงินจะสูงขึ้นซึ่งจะส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น

การวางแผนการเงินส่วนบุคคลต้องพิจารณาอัตราดอกเบี้ย ในเรื่องของการวางแผนการออมและการลงทุน ในกรณีที่อัตราดอกเบี้ยต่ำ หากบุคคลออมเงินโดยการฝากเงินกับธนาคารจะทำให้บุคคลได้รับผลตอบแทนต่ำ ดังนั้นบุคคลควรจะวางแผนนำเงินออมโดยการฝากเงินในรูปแบบอื่น ๆ เช่น หุ้นสามัญ หุ้นกู้ และพันธบัตร ที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าการฝากเงินกับธนาคาร แต่บุคคลต้องยอมรับว่าการนำเงินไปลงทุนอย่างอื่น ที่มีผลตอบแทนสูงกว่าการฝากเงินกับธนาคารย่อมมีความเสี่ยงสูง

Prema Chandra And Kunal (2547); อ้างอิงจาก จารุณี จอมโคกสูง, (2555) ศึกษาเรื่อง The Determinants Of Private Saving in India ผลการศึกษาพบว่า การออมมีอัตราส่วนเพิ่มขึ้นทั้งรายได้สุทธิส่วนบุคคล อัตราดอกเบี้ยเงินฝากในทางเศรษฐกิจและอัตราเงินเฟ้อมีผลกระทบเชิงบวก และการเปลี่ยนแปลงด้านการค้ามีผลกระทบต่อการออมภาคเอกชน

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1-12 (2559: 4) ได้กล่าวว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจนั้น มีผลต่อความสามารถในการออมโดยเฉพาะจำนวนผู้พึงพิงที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีพฤติกรรมออมในทางลบ เกิดจากบุคคลมีผู้ที่ต้องเลี้ยงดูจำนวนมาก ทำให้มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงส่งผลให้ตั้งเป้าหมายการออมทำได้อย่างไม่เต็มที่

ด้านเศรษฐกิจช่วยให้บุคคลมีการวางแผนการเงินได้เนื่องมาจากการที่ข่าวของต่าง ๆ มีราคาแพง ทำให้บุคคลจะต้องมีการวางแผนการเงินที่ดีไว้ เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงของตนเองและครอบครัวในอนาคต โดยบุคคลจะมีการวางแผนการใช้จ่ายให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเพียงพอเพื่อรับกับเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (จารุณี จอมโคกสูง, 2555)

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า สภาวะทางเศรษฐกิจเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการวางแผนการเงินในอนาคต ได้แก่ เงินเฟ้อ การใช้จ่ายของผู้บริโภคและอัตราดอกเบี้ย โดยเฉพาะภาวะเงินเฟ้อในปัจจุบันส่งผลให้ประชาชนหรือผู้บริโภคมีค่าครองชีพที่สูงขึ้น ส่งผลให้ค่าของเงินลดลงรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย เพราะสินค้ามีราคาแพงหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อัตราเงินเฟ้อ ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนแผนการเงินที่วางไว้ ให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้าเศรษฐกิจเติบโตก็อาจจะส่งผลให้เกิดการขยาย เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นทำให้บุคคลมีอาชีพมีรายได้ การที่บุคคลมีรายได้เพิ่มขึ้น มีความสามารถในการที่จะบริหารจัดการด้านการวางแผนด้านเงินมากขึ้น เช่น หักเงินการลงทุนในสินทรัพย์ หรือการวางแผนด้านออมและลงทุนเพิ่มขึ้น

2.2.6 นโยบายภาครัฐสนับสนุนด้านการออม

สำนักนโยบายการออมและการลงทุนสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ฉบับที่ 130/2560 วันที่ 15 พฤศจิกายน 2560) ได้แบ่งนโยบายการออมและการลงทุนเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

2.2.6.1 การจัดทำแผนการส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ การให้ความรู้พื้นฐานทางการเงิน พ.ศ. 2560-2564 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงาน เรื่อง การให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินระดับประเทศอย่างบูรณาการ และทำให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพมีเป้าหมาย 2 ด้าน ได้แก่ (1) เพื่อให้คนไทยมีการตระหนักรู้และเห็นถึงความสำคัญของการบริหารการเงินส่วนบุคคล โดยกำหนดให้ความรู้ทางการเงินเป็นวาระแห่งชาติ และมีการรณรงค์ระดับชาติ เพื่อให้การดำเนินนโยบายการให้ความรู้ทางการเงินของทุกภาคส่วน (2) เพื่อให้คนไทยมีความรู้ มีความสามารถ และมีวินัยทางการเงิน สามารถวางแผนและบริหารจัดการการเงินของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาสื่อและสาระความรู้ทางการเงินให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ทั้งนี้ได้ยกตัวอย่างกลุ่มเฉพาะ ได้แก่ คนเริ่มทำงาน กลุ่มผู้ทำงานในภาคเอกชน และกลุ่มผู้ทำงานในภาครัฐ ฯลฯ

2.2.6.2 การสร้างความแข็งแกร่งให้องค์กรการออมที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ในระบบเพื่อเป็นการสร้างความแข็งแกร่งให้กับระบบสหกรณ์ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกของสหกรณ์

2.2.6.3 การเพิ่มผลิตภัณฑการออมและมาตรการลดรายจ่ายฟุ่มเฟือยภาครัฐ ควรมีมาตรการผลักดันให้ประชาชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ในการลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยเพื่อให้มีเงินเหลือสำหรับการออมเงิน ในขณะเดียวกันควรมีการออกผลิตภัณฑการออมใหม่ ๆ โดยเฉพาะผลิตภัณฑการออมแบบระยะยาวเพื่อจูงใจให้มีการออมเงินเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้มีเงินใช้ในยามจำเป็น และในยามชราภาพได้อย่างเพียงพอรวมถึงการช่วยแก้ไขปัญหาหนี้สิน

2.2.6.4 การเติมเต็มระบบการออมเพื่อการเกษียณอายุ กระทรวงการคลังเห็นควรปรับปรุงระบบการออมเพื่อการเกษียณอายุ เช่น การเร่งรัดการบังคับใช้ร่างพระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ การปรับปรุงกฎหมายของกองทุนการออม เพื่อการเกษียณอายุที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เป็นต้น

แนวทางการส่งเสริมการออมดังกล่าวจะส่งผลทำให้มีความตระหนักรู้ และเห็นถึงความสำคัญของการบริหารการเงิน เพื่อให้รู้จักอดออมและใช้จ่ายอย่างเพียงพอและเหมาะสม ซึ่งจะช่วยลดปัญหาหนี้สินและมีเงินออมเพื่อใช้หลังเกษียณอายุอย่างเพียงพอ นอกจากนี้เป็นการสร้างความแข็งแกร่งให้กับสถาบันการออม เพื่อเป็นเสาหลักทางการเงินให้กับประชาชน ทำให้คนไทยทุกคนสามารถก้าวสู่วัยเกษียณอายุโดยมีหลักประกันความมั่นคงที่เพียงพอ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า นโยบายภาครัฐได้มีโครงการสนับสนุน ให้ประชากรได้เห็นถึงความสำคัญของการออมหรือการวางแผนสำหรับวัยเกษียณ เพราะจากปัญหาที่พบคือ รายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ไม่มีหลักประกันที่มั่นคง และที่สำคัญขาดการวางแผนด้านการเงิน ดังนั้นภาครัฐจึงมีนโยบายหรือเป็นภาระแห่งชาติ ส่งเสริมให้ประชาชนออมเงิน ซึ่งแนวทางการส่งเสริมการออมทั้งระบบ เพื่อให้มีประชาชนได้ตระหนักและมีอัตราการออมเงินมากขึ้น โดยจัดทำแผนอบรมให้ความรู้ การวางแผนทางการเงิน เกิดการบันทึกรายรับ และรายจ่ายที่ไม่จำเป็น

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Richard J. Stillman (สยานนท์ สหพันธ์, 2561; อ้างอิงจาก Richard J. Stillman, 1998) ศาสตราจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการเงินบุคคลกล่าวว่า การเงินส่วนบุคคลคือ โปรแกรมการพัฒนาและการดำเนินงานในการบริหารจัดการเงินเพื่อตอบสนองตามวัตถุประสงค์ที่บุคคลนั้นต้องการ โดยมีขอบเขตเป้าหมายการบริหารการเงินส่วนบุคคลใน 6 รูปแบบดังนี้

รูปแบบที่ 1 เพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินของบุคคล (Financial Health) คือ การวางแผนค่าใช้จ่ายอย่างเหมาะสม การวางแผนรายได้จากการประกอบอาชีพ การบริหารเงินสินเชื่อบุคคล และการรู้จักเลือกแหล่งในการกู้ยืมเงินอย่างเหมาะสม

รูปแบบที่ 2 การใช้เงินอย่างชาญฉลาด (Spending Money Wisely) คือ การวางแผนใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหาร เสื้อผ้า ของใช้ส่วนตัว การใช้จ่ายในการซื้อพาหนะ รวมถึงการวางแผนเรื่องภาษี

รูปแบบที่ 3 การใช้เงินเพื่อที่อยู่อาศัย (Home and Other Real Estate) คือ การวางแผนเกี่ยวกับการซื้อ เช่า ที่อยู่อาศัยและการวางแผนในอสังหาริมทรัพย์อื่น ๆ

รูปแบบที่ 4 การใช้เงินเพื่อการทำประกันภัย (Insurance Program) คือ การวางแผนทำประกันต่าง ๆ เช่น การวางแผนประกันชีวิต การวางแผนประกันสุขภาพ การวางแผนประกันภัยในทรัพย์สิน เพื่อเป็นการบริหารความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

รูปแบบที่ 5 การใช้เงินเพื่อการลงทุน (Diversified Investment Portfolio) คือ การวางแผนการลงทุนประเภทต่าง ๆ เช่น การฝากเงิน การลงทุนในพันธบัตร การลงทุนในตลาดหุ้น การลงทุนในกองทุน การลงทุนด้านอื่น ๆ

รูปแบบที่ 6 การใช้เงินวางแผนยามเกษียณ (Retirement and Estate Planning) คือ วางแผนในยามเกษียณเพื่อความมั่นคงในชีวิตหลังวัยเกษียณ

ศศิดา นิรินธนาชาติ (2540) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการการเตรียมตัวของข้าราชการก่อนเกษียณ ในหน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในส่วนกลาง พบว่า ข้าราชการก่อนเกษียณที่มีสภาพสมรสแล้วจะมีการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุในด้านรายได้และค่าใช้จ่าย สูงกว่าข้าราชการก่อนเกษียณที่มีสถานภาพโสด

จารุณี สีสาทอง (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมการเกษียณอายุงาน กรณีศึกษาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานใหญ่ พฤติกรรมการลงทุนของกลุ่มตัวอย่างนั้น มีเพียงการลงทุนผ่านกองทุนเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) การลงทุนรูปแบบอื่นค่อนข้างน้อย การวางแผนออมเตรียมการเกษียณอายุ ส่วนใหญ่จะมีรายได้หลังเกษียณจากเงินบำเหน็จบำนาญ และมีการในรูปแบบประกันชีวิตแบบตลอดชีพ และพฤติกรรมอื่น ๆ เป็นต้น

กิจติพร สิทธิพันธุ์ (2553) การวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนทางการเงินของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคล คือ การศึกษาและการประกอบอาชีพมีอิทธิพลต่อการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลในด้านกรอบระยะเวลาที่กำหนด และรูปแบบในการวางแผนทางการเงินของประชาชน ปัจจัยที่มีอิทธิพลคือ ปัจจัยด้านการรับรู้ ข้อมูลข่าวสาร ปัจจัยด้านความรู้เรื่องความเข้าใจในการวางแผนการเงิน ปัจจัยด้านภาวะเศรษฐกิจ มีอิทธิพลในด้านวัตถุประสงค์ของการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล

กฤตภาส เลิศสงคราม (2555) พบว่า ส่วนใหญ่ออมในสถาบันการเงิน และจำนวนเงินออมต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวนค่าใช้จ่ายในครอบครัวที่เพิ่มขึ้น จะส่งผลให้จะส่งผลจำนวนเงินออมลดลง ดังนั้นจึงต้องมีการวางแผนด้านค่าใช้จ่ายให้เหมาะสม

เนษพร นาคสีเหลือง (2557) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพสมรส และปัจจัยด้านอื่น ๆ เช่น ความถี่ในการออมอัตราผลตอบแทนและทัศนคติการ พบว่า มีผลต่อรูปแบบการออมประเภทต่าง ๆ เช่น เงินฝาก ตราสารหนี้ อสังหาริมทรัพย์ และตราสารทุน ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีผลต่อรูปแบบอื่นและการยอมรับความเสี่ยงมีผลต่อรูปแบบการออมประเภทตราสารหนี้ ตราสารทุน และการออมรูปแบบอื่น ๆ

มุกดา โคหวกุล (2558) กล่าวว่า ปัจจัยส่วนบุคคลและความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการเงินส่วนบุคคลที่จะส่งผลถึงพฤติกรรมการออมของบุคคล เพื่อใช้ในการให้ความรู้การจัดการรูปแบบและเครื่องมือในการออมของสถาบันการเงิน และรัฐบาลในการสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ

มนต์นา คงแก้ว, ชฎามาศ แก้วสุกใส และนัตพลพิชัย ดุลยวาทีต (2558) การวางแผนการลงทุนเพื่อชีวิตวัยเกษียณของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังไม่ได้เริ่มวางแผนการลงทุนเพื่อชีวิตวัยเกษียณ มีระดับความรู้ความเข้าใจและการรับรู้ในเรื่องการวางแผนการลงทุนเพื่อวัยเกษียณภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการวางแผนการลงทุนเพื่อชีวิตวัยเกษียณ ได้แก่ ปัจจัยด้านความปลอดภัยของเงินทุน และปัจจัยด้านภาระหนี้ในปัจจุบัน ส่วนการวัดค่าอิสรภาพทางการเงินนั้น สามารถอยู่รอดได้ด้วยตนเอง ร้อยละ 91.41 และไม่มีอิสรภาพทางการเงินร้อยละ 96.01 จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ระดับความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการมุ่งเน้นรายได้หลังเกษียณอายุ และระดับความตระหนักและรับรู้ถึงความจำเป็นในการวางแผนการลงทุนเพื่อวัยเกษียณ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อค่าความอยู่รอด (Survival ration)

เกษมศรี ปุชนียวงศ์ (2558) ศึกษาเรื่องการตระหนักรู้และพฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของกลุ่มบุคคลช่วงอายุระหว่าง 25-35 ปี พบว่า รูปแบบการออมที่ส่งผลกระทบต่อ การคิดวางแผนเกษียณอายุมากที่สุด ได้แก่ รูปแบบการออมเงินประเภทเงินฝากออมทรัพย์ และมีสัดส่วนการออมที่ส่งผลกระทบต่อวัตถุประสงค์การออมเพื่อเกษียณอายุมากที่สุด ได้แก่ คนที่มีสัดส่วนการออมระดับ 10-20%

ปาณิสรา โสวรรณไพบูลย์ (2562) พบว่า ปัจจัยพื้นฐานได้แก่เพศ อายุ สถานภาพทางการเงินสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่อยู่ในความดูแล ตำแหน่ง และรายได้ ส่งผลให้การวางแผนเกษียณของ พนักงานการไฟฟ้านครหลวงแตกต่างกัน ในภาพรวมที่แตกต่างกัน ส่งผลให้การวางแผนเกษียณแตกต่างกัน ในด้านเป้าหมายด้านการเงินและจำนวนเงินออม และมีกลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานการไฟฟ้านครหลวง ซึ่งได้รับสวัสดิการเกี่ยวกับการออมเพื่อการเกษียณ คือ ได้รับเงินสบทบจากนายจ้างเพิ่ม

พลอยพัชร กิจเจริญเกษม (2559: 7) พบว่า การเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุของพนักงานรัฐวิสาหกิจ โดยรัฐวิสาหกิจที่มีกระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานรัฐที่กำกับดูแล และได้รับเงินชดเชยหลังการเกษียณอายุเพียงครั้งเดียวเท่านั้น ซึ่งต่างจากสวัสดิการในรูปแบบของข้าราชการจะได้รับทั้งใน

รูปแบบเงินบำนาญ ค่ารักษาพยาบาลความช่วยเหลืออื่น ๆ แต่พนักงานรัฐวิสาหกิจอาจได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงภายหลังเกษียณอายุ หากไม่ได้มีการเตรียมความพร้อม ก่อนการเกษียณอายุอย่างเหมาะสม

มงคลชัย จำรูญ (2560) พบว่า กลุ่มตัวอย่างการออกแบบเงินฝากธนาคารมากที่สุด รองลงมาเป็นการทำประกันชีวิต ทองคำ เพชร และอัญมณี มีวินัยด้านการใช้จ่ายและวินัยทางการเงินรวมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีผลทางลบต่อจำนวนเงินออม โดยจำนวนเงินที่ใช้ออมต่อปีที่ตัดสินใจออมเงินในกองทุนการออมแห่งชาติระหว่าง 5,000-13,200 บาท ซึ่งเฉลี่ยต่อปี 11,781.46 บาท

นเรศ หนองใหญ่ (2560) พบว่า ลักษณะสินทรัพย์ที่ออมในรูปทรัพย์สิน เงินฝาก หุ้นพันธบัตร ออมในรูปทรัพย์สินทองคำ อัญมณี ส่วนทรัพย์สินทางการเงินที่ออมในรูปแบบระบบฝากธนาคาร ประเภทฝากออมทรัพย์ เก็บเงินสดและทำประกันชีวิตอยู่ในรูปเพื่อสะสมระยะยาว ทรัพย์สินที่ออมนอกกรอบและออกเงินกู้ โดยมีวัตถุประสงค์การออมเช่น ซื้อทรัพย์สิน ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน และเพื่อเก็บไว้ใช้ในยามชราเกษียณอายุ และยังพบอีกว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการออมไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการออมแตกต่างกัน

สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, กนกวรรณ มีสุข และอรทัย เกาจู (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการเงินส่วนบุคคลกับความสุขด้านการเงินของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ผลการวิจัยพบว่า

(1) ประเภทบุคลากรและสถานภาพมีความสัมพันธ์กับการวางแผนการซื้อหรือครองสินทรัพย์ในปัจจุบันและการก่อหนี้ในอนาคต ประเภทบุคลากรมีความสัมพันธ์กับการซื้อหรือครองครองสินทรัพย์ในอนาคต และระยะเวลาที่บรรลุเป้าหมายในการออมหรือการลงทุน สายงานของบุคลากรมีความสัมพันธ์กับการมีหนี้สิน ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับจำนวนเงินที่ผ่อนชำระหนี้สินแต่ละเดือน สถานภาพมีความสัมพันธ์กับแผนการก่อหนี้ ส่วนสังกัดพื้นที่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการออมหรือการลงทุนในปัจจุบัน อายุและสังกัดพื้นที่มีความสัมพันธ์กับการออมหรือการลงทุนในอนาคต สถานภาพมีความสัมพันธ์กับรายการที่ใช้ลดหย่อนภาระภาษีในปัจจุบัน รายได้ต่อเดือนและผู้ที่อยู่ในการดูแลมีความสัมพันธ์กับร้อยละฐานภาษีปัจจุบัน เพศ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับแผนการลดหย่อนภาษีในอนาคต อายุมีความสัมพันธ์กับแหล่งเงินออมเพื่อการเกษียณ และสังกัดพื้นที่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนสำหรับเงินออมเพื่อการเกษียณ

(2) ประเภทบุคลากรมีความสัมพันธ์กับการผ่อนชำระหนี้สินต่าง ๆ สถานภาพมีความสัมพันธ์กับกำหนดเวลาชำระหนี้ ส่วนระดับการศึกษาสังกัดพื้นที่ สายงานของบุคลากรมีความสัมพันธ์กับเงินออมในแต่ละเดือน ประเภทบุคลากรและสายงานของบุคลากรมีความสัมพันธ์กับค่าตอบแทนที่ได้รับแต่ละเดือนเทียบกับรายจ่ายทั้งหมด

(3) การวางแผนการซื้อหรือครองสินทรัพย์ในปัจจุบันและการมีหนี้สินมีความสัมพันธ์กับการผ่อนชำระหนี้สินต่าง ๆ การมีหนี้สินจำนวนเงินที่เก็บในอนาคตแหล่งเงินออมเพื่อการเกษียณมีความสัมพันธ์กับกำหนดเวลาชำระหนี้ การก่อหนี้ในอนาคตมีความสัมพันธ์กับเงินออมในแต่ละเดือน และการมีหนี้สินและจำนวนเงินที่คาดว่าจะเอาไว้อายหลังเกษียณต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับค่าตอบแทนที่ได้รับแต่ละเดือนเทียบกับรายจ่ายทั้งหมด

ธนพร จันทร์สว่าง (2561) ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสยาม พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับแรกคือ ด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล รองลงมาเรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์การจัดการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล และด้านรูปแบบการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลอยู่ในระดับมากเช่นกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน มีผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลในด้านการหารายได้ การออม การลงทุน และการใช้จ่าย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นสรุปได้ว่า การเกษียณอายุคือการที่บุคคลพ้นสภาพการเกษียณอายุจากการทำงาน นั้นหมายถึงส่วนใหญ่จะมีรายได้ลดลง และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือความพร้อมด้านการเงินอาจไม่เพียงพอ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเตรียมพร้อมด้านการเงิน โดยที่บุคคลควรมีการประมาณรายได้ที่จะได้รับหลังเกษียณ สำหรับการใช้จ่ายให้เพียงพอในชีวิตหลังเกษียณ ดังนั้นควรมีการเตรียมความพร้อมดังนี้ (1) การวางแผนทางการเงิน บุคคลควรรู้จักวางแผนใช้จ่ายอย่างเหมาะสมในด้านการออมและการลงทุนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เงินฝากธนาคาร พันธบัตร การลงทุนในหุ้น กองทุน และการซื้อสหกรณ์การออมทรัพย์โดยการปล่อยเช่า เป็นต้น เพื่อเป็นการวางแผนให้เงินเติบโตมั่นคงและมั่นคงในอนาคต อย่างไรก็ตาม จากงานวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ออมในเงินฝากธนาคาร ซึ่งแน่นอนว่า ผลตอบแทนหรือโอกาสที่จะทำให้เงินเติบโตค่อนข้างน้อย ดังนั้นจึงควรมีการวางแผนในรูปแบบอื่น ๆ ที่ให้ผลตอบแทนที่สูง เพื่อไปสู่เป้าหมายด้านการเงิน (2) การบริหารสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค ควรพิจารณาถึงแหล่งการกู้ยืมเงินที่เหมาะสมในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ ไม่ว่าจะเป็นเงินกู้สวัสดิการหรือเงินกู้จากสถาบันการเงิน และอื่น ๆ (3) การบริหารความเสี่ยงและการประกันภัย เช่น ประกันสุขภาพ ประกันภัยในทรัพย์สิน และการประกันเก็บออมแบบสะสมทรัพย์ระยะยาว ซึ่งการทำประกันในลักษณะนี้ก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งสำหรับวางแผนด้านการเงินในอนาคต (4) การวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา บุคคลควรมีความรู้ในเรื่องของการวางแผนภาษี ไม่ว่าจะเป็นสิทธิการลดหย่อนต่าง ๆ หรือสิทธิการขอคืนเงินภาษีในส่วนที่หัก ณ ที่จ่ายไว้ เพื่อให้สามารถจ่ายภาษีได้น้อยที่สุดและเป็นไปตามกฎหมายบังคับของกรมสรรพากร (5) การสร้างอิสรภาพทางการเงิน เมื่อบุคคลมีรายได้ก็ควรแบ่งมาเก็บออมเพื่อทำให้เงินต้องออกเงย หากบุคคลต้องการที่จะมีอิสรภาพทางการเงินที่ดี เพื่อให้มีเงินใช้เพียงพอให้ชีวิตหลังเกษียณก็ควรเริ่มต้นวางแผนด้านการเงิน

นอกจากนี้ ต้องมีปัจจัยด้านต่าง ๆ มาเกี่ยวข้อง เพื่อที่บุคคลจะได้มีข้อมูลประกอบในการวิจัยที่อาจส่งผลเชิงบวกและเชิงลบ ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กร สวัสดิการในองค์กร ภาวะทางเศรษฐกิจ และนโยบายภาครัฐสนับสนุนการออม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ก็อาจมีส่วนในการส่งเสริมและใช้เป็นข้อมูล ให้กลุ่มตัวอย่างได้พิจารณาถึงการเตรียมพร้อมด้านการเงินเพื่อวัยเกษียณอายุ

อีกทั้ง ยังมีปัจจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมด้านการเงิน ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ รายได้ ค่าใช้จ่าย ภาระหนี้สิน การรับรู้ข่าวสารทางการเงิน และความรู้ความเข้าใจเรื่องการเงิน อาจส่งผลให้บุคคลสามารถที่จะวางแผนการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจัยที่กล่าวมานี้ มีผลต่อการพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมด้านการเงินสำหรับวัยเกษียณอายุ หรือการวางแผนด้านการเงินในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า ปัจจัยที่กล่าวเบื้องต้นเกี่ยวข้องกับการวางแผนสำหรับวัยเกษียณในเชิงบวกและเชิงลบ โดยเฉพาะเรื่องของรายได้ หากบุคคล

มีรายได้สูงก็อาจส่งผลให้บุคคลวางแผนด้านการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในทางกลับกัน หากมีรายได้น้อยก็อาจส่งผลให้มีการวางแผนด้านการเงินค่อนข้างน้อย เช่นนั้นแล้ว หากบุคคลมีค่าใช้จ่ายที่สูง และภาระหนี้สินต่าง ๆ ที่อาจเป็นเหตุผลหลักทำให้บุคคลไม่สามารถวางแผนด้านการเงินได้ ดังนั้น หากบุคคลมีการวางแผนด้านการเงินที่ดี ก็อาจส่งผลให้บุคคลมีความพร้อมด้านการเงินที่มั่นคงเมื่อถึงวัยเกษียณอายุ

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปผลการศึกษารายงานวิจัยดังตารางที่ 2.10

ตารางที่ 2.10 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัย (ปี)	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง/กรอบแนวคิด																	
	ปัจจัยภายใน							ปัจจัยภายนอก					การเตรียมพร้อมเพื่อความมั่นคงทางการเงินสำหรับวัยเกษียณอายุ					
	เพศ	อายุ	สถานภาพทางครอบครัว	รายได้	อาชีพ	ค่าใช้จ่าย	รับรู้ข่าวสารทางการเงิน	ความรู้ความเข้าใจการวางแผนการเงิน	วัฒนธรรมองค์กร	สวัสดิการองค์กร	สังคมหรือบุคคลใกล้ชิด	ภาวะทางเศรษฐกิจ	นโยบายภาครัฐสนับสนุนด้านการออม	การวางแผนเพื่อเกษียณ	การบริหารสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค	การบริหารความเสี่ยงและประกัน	การวางแผนภาษีเงินได้บุคคล	อิสระภาพทางการเงิน
เสาวนีย์ บุญเฉลิม, 2554	✓	✓		✓	✓					✓				✓		✓		
จารุณี จอมโคกสูง, 2555						✓					✓	✓		✓				
พัฒน์ ทองพิง, 2555	✓	✓	✓	✓	✓			✓						✓				✓
เนษพร นาคสีห์เลื่อง, 2557	✓	✓	✓	✓								✓		✓				
สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และปรณ แก้วเอียน, 2558	✓	✓	✓	✓	✓			✓						✓	✓	✓	✓	
สมจิตร วิริยานนท์, 2558	✓		✓											✓				
มนต์ทนา คงแก้ว, ชฎามาศ แก้วสุกใส และ นิตพลพิชัย ดุลยวาทีต, 2558	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓						✓				✓

ตารางที่ 2.10 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

ผู้วิจัย (ปี)	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง/กรอบแนวความคิด																	
	ปัจจัยภายใน							ปัจจัยภายนอก				การเตรียมพร้อมเพื่อความมั่นคงทางการเงินสำหรับวัยเกษียณอายุ						
	เพศ	อายุ	สถานภาพทางครอบครัว	รายได้	อาชีพ	ค่าใช้จ่าย	รับรู้ข่าวสารทางการเงิน	ความรู้ความเข้าใจการวางแผนการเงิน	วัฒนธรรมองค์กร	สวัสดิการองค์กร	สังคมหรือบุคคลใกล้ชิด	ภาวะทางเศรษฐกิจ	นโยบายภาครัฐสนับสนุนด้านการออม	การวางแผนเพื่อเกษียณ	การบริหารสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค	การบริหารความเสี่ยงและประกัน	การวางแผนภาษีเงินได้บุคคล	อิสระภาพทางการเงิน
อนัญญา โปราณานนท์ และ วันวิฐุ สรณารักษ์, 2559	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓						✓				
แสงเดือน ใจกล้า, 2559	✓	✓	✓	✓					✓									
กรณิกา วาระวิชนะ, 2560	✓	✓	✓					✓			✓	✓		✓	✓			
ศรุต กิตติมหาชัย, 2560														✓				
สยามนท์ สหุพันธ์, 2561	✓			✓			✓	✓			✓	✓		✓				
ณัฐกาญจน์ เกสรบัว และ พอดิ สุขพันธ์, 2561	✓	✓									✓	✓						
สยาม เกิดจรัส, 2561	✓	✓	✓	✓										✓				